

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Quæstio II. De Attributis diuinis in genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

QVÆSTIO II.

De Attributis diuinis in genere.

S. Thomas 1. p. q. 2. & seqq.

Absoluetur hac questio septem dubijs. I. Quid nomine attributi diuini intelligatur; & quæ sit attributorum diuinorum partitio. II. An diuina attributa tam ab Essentia diuina, quam inter se, à parte rei distinguantur. III. An attributa diuina inter se, & ab Essentia distinguantur ratione, ac etiam virtualiter; & quo fundamento. IV. Vtrum perfectiones diuinae distinguantur solum per respectum ad creaturas, ac ratione nostra; an etiam ratione siue intellectu Dei, & beatorum. V. An diuina attributa positiua sint de ratione quidditate, & conceptu diuinae Essentia. VI. Vtrum essentia diuina sit de ratione attributorum; & hæc omnia, & singula de ratione, & quidditate singulorum. VII. An, & quæ ratione attributa tam de diuina Essentia, quam hæc de illis, atq. etiam illa de se mutuo predicari possint in abstracto.

DVBIUM I.

Quid nomine attributi diuini proprie intelligatur; & quæ sit generatim diuinorum attributorum partitio.

Ad S. Thom. 1. p. initium q. 3. & ad q. 13.

Disputat quidem S. Thomas de diuinis nominibus infra q. 13. sed de rebus ipsis per nomina significatis, hoc est, de perfectionibus, & attributis diuinis in genere, in sua summa ex instituto non tractat; etsi sparsim quædam attingat ad eam rem spectantia, sed res ipsa exigit, vt priusquam ad diuina attributa sigillatim explicanda progrediamur, ea quæ generatim omnibus communia sunt; eum nec per se admodum liquida, nec indigna scitu sint, exponamus.

Et quod ad nomen attinet, etsi quidem ex communi notione nominis, attributum diuinum generatim significet quidquid Deo attribui, ac de eo verè predicari potest: vt rectè notauit Molina 1. p. q. 2. 8. a. 2. disp. 2. quo modo etiam Ockam quodlib. 3. q. 2. & Gabriel in 1. d. 2. q. 2. dicunt, attributa vocari nomina diuina, de quibus S. Dionysius celebrem tractatum edidit: qua ratione predicata etiam essentialia comprehendit; v.g. esse substantiam, vitæ, spiritû; vt docent etiam Egidius in 1. d. 6. q. 1. & Petrus de Alliaco q. 6. art. 2. proprie tamè & communi loquendi vsu, attributa diuina contra perfectiones, & predicata, quæ formaliter, ac nostro etiam concipiendi modo, ipsa essentia, seu ratione aliquâ essentia diuina significant, distinguuntur; ita vt diuinam essentiam qua talis est, & secundum conceptum essentia quasi supponant, eidemq. ratione nostrâ, veluti quædâ proprietates, seu affectiones superueniant, vt ex communi rectè notauit Molina cit. q. 2. 8. art. 2. disp. 2. & Vasquez ibidem disp. 116. c. 1.

Qua ipsa tamen notione, non eodè modo semper, sed tribus præcipue modis vsurpari attributi nomen solet, vt videre est apud citatos.

Primò, generatim, vt significat quidquid de Deo per modum alicuius predicati, ipsi naturæ diuinæ secundum ratione nostrâ quasi superadditi, præ-

dicari potest; quo modo omnia predicata diuina, nõ solû absoluta, sed etiã relatiua, itemq. tam positiua, quam negatiua; atque etiã ipsæ denominationes extrinsecæ attributa Dei dicuntur.

Secundò strictè, prout ea solûm predicata ratione nostra diuinæ essentia quasi superaddita complectitur, quæ Deo ipsi secundû se, vt vnus est, conueniunt; quo pacto excluduntur relatiua; nimirum realia, & ad intra.

Tertiò strictissimè, prout significat ea solû predicata absoluta (hoc est, quæ Deo, vt secundû essentia vnus est, conueniunt) quæ formaliter sunt veræ, & reales perfectiones in Deo; qua ratione predicata negatiua, & quæ solûm per denominatione extrinsecæ de Deo dicuntur; vt esse Dominû creaturarû, esse vnitû naturæ humanæ, esse imutabile, infinitû, incõprehensibile, ineffabile, esse cognitû, itè creare, gubernare, sanctificare res, & similia, à diuinis attributis excluduntur; nõ autè cognoscere, & velle res creatas, neque puidere, & prædestinare, vt dixit Molina loco cit. nisi hoc sensu, quod cũ actus solû speciales diuinorû attributorû positiuorum nimirum intellectus & voluntatis diuinæ significant, non vendicent sibi proprium ac peculiarem inter attributa diuina locû; alias enim formaliter etiã perfectione aliquâ diuinâ significare disp. seq. videbimus; neq. etiam negat Molina.

Atque hac ipsa notione & vsu nominis, Theologi communitè ad ratione attributi diuini requirunt vt sit perfectio simpliciter, & nõ respõdeat perfectionib. essentialibus substantia creatæ sed accidentalib. vt videre est apud Henricû Quodlib. 5. q. 1. & in sum. a. 32. q. 1. Richardû in 1. d. 36. a. 2. q. 6. Scotû in 1. d. 8. q. 3. vel 4. Durandû d. 2. q. 3. n. 6. & 8. Aureolû d. 8. q. 3. a. 2. & d. 43. q. vn. a. 1. Capreolû in 1. d. 8. q. 4. & alios. Addunt Henric. Durand. & quidã alij etiã hanc conditione, vt sit perfectio secundû ratione analogicâ communis Deo & creaturis; sed quæ à Richardo, Aureolo, Capreolo, & recentiorib. communitè, ac meritò rejicitur; cur. n. potètia potiùs quam omnipotètia sit attributum Dei?

Hoc autè loco de attributis diuinis iuxtà secundâ acceptione potissimû sermo est; eoq. etiã sèsu nos ipsi hoc loco ea voce vtremur; nisi vbi speciatim aliud monebimus: vt vel latius, vel contractius,

pro

prore nata, iuxta primum, aut tertium nominis significatum attributi nomen accipie ndum sit.

4 Hinc verò cū nomen attributi diuini significet aliquid quod per rationem, ac intellectum nostrū Deo attribui potest, & quidem etiā propriē id solū quod secundū rationē nostrā per modū quasi proprietatis diuinā naturā cōsequitur; Colligitur formalē rationē attributi diuini esse per intellectū, sicuti subiectū, prædicatū, genus, species, & similia: vt post Scotū Quodl. q. 5. &gidū in 1. d. 42. p. 1. q. 2. ad 5. rectè cū recentiorib⁹ alijs notauit Vasquez hic dif. 3. n. 7. quia scilicet intellectus noster Deo aliquid attribuit ad modum passionis: licet ratio obiectiua per attributum significata, seu attributum ipsum materialiter acceptum, & de quo etiā ratio formalis attributi denominatiue prædicatur, vtique sit realis (in attributis realibus) & a parte rei existens.

Quod autē ad partitionē diuinorū attributorū attinet, facile itidē ex dictis colligi potest, ea variē diuidi posse, pro variā acceptione nominis attributi. Et omiſſa illa distinctione, qua Nominales circa attributum tria hæc distinguunt. 1. Attributum ipsum, quod dicitur esse ipsum nomen attributi. 2. rationem attribuibile, siue attributale, quam dicunt esse cōceptum formale per nomē significatum. 3. perfectionem attributalem; quā dicunt esse rem significatam per nomen, & expressam per conceptum attributi, siue ipsum conceptum obiectiuum respondentem formali; quam distinctionem auctoribus suis relinquimus: attributum diuinum generatim acceptū, iuxta ea, quæ diximus diuidi potest, primum in absolutum, & relatiuum; absolutum, quod etiam essentialē, vocatur; hoc loco dicitur: quod nullā relationē realē ad intra significat, seu quod ipsi Deo, prout vnus est secundū Essentiā, cōuenit: etiā si fortē significet aliquā relationē rationis. Relatiuū (quod & notionale dicitur) est, quod significat in Deo relationē realē ad intra, vt est paternitas, filio, seu pater, fili⁹, spiratio actiua, passiuā &c. de quib⁹ hoc loco ex instituto non disputatur, vt dictum, sed in materia de Trinitate.

5 Attributa absoluta, de quibus hoc loco ex instituto agim⁹, alia sunt negatiua, quæ formaliter solū negationē significat: qualia tamē in attributis plura nō numerātur, quā necessariū sit ad remouēdā à Deo omne imperfectionē: & vniuersim, numerātur octo: videlicet esse increatū, incorporeū, infinitū, imensum, immutabile, incōprehensibile, inuisibile, ineffabile. Alia sūt affirmatiua, quæ aliquid Deo attribuūt, seu de ipso aliquid affirmant. Hæc rursus aut formaliter solū sunt denominationes extrinsecæ, siue prædicata rationis, significatiua videlicet solū respectū rationis ad creaturas, vt esse Dominū, aut patrē respectu creaturæ, iuxta S. Thomā hic q. 13. a. 7. ad 1. quæ tamē ipsa, vt & cætera, quæ ex tēpore de Deo dicuntur, propriē inter attributa diuina nō solēt recēseri: vt nec à S. Thomā, vel ab alijs inter attributa tractātur. Alia attributa affirmatiua sūt positiua, & realia in ipso Deo, quæ videlicet formaliter positiua aliquā Dei perfectionē significāt: vt esse onipotētē, omniscium &c. in quib⁹ ipsis tamē speciales actus diuinæ mē-

tis inter attributa seorsim nō numerantur: sed cōprehenduntur sub cæteris, seu velut actus earum, seu perfectiones indiuiduæ sub aliqua perfectione & attributo communiore, vt de diuina prouidentia, & prædestinatione dictum.

6 Vtraque attributa diuina, tam negatiua, quā affirmatiua, aut respiciūt ipsā substantiā Dei secundū se, aut aliquā eius operationē: siue vt loquitur S. Thomas hic initio q. 14. aut pertinet ad diuinā substantiā, aut ad operationē ipsius. Posterioris generis sūt intellectus seu sciētia, volūtas, & potētia Dei: quo spectat etiā varij actus diuinæ mētis. Prioris generis sunt alia. Vtriusque generis alia sunt transcendentia, vt esse Vnū, verū, Bonū: alia sunt particularia; eaq; vel cōmunia etiā creaturis, vel Dei propria: quæ tamē cōsideratione, attributa diuina inter se, propriē nō distinguuntur. Cōmunia enim sunt, esse intelligentē, siue sapientē, volentē siue amantē, & potentem ad agendū extra se. Propria verò sunt esse omniscium, onnipotentē, &c. quæ tamen minimē sunt attributa à prioribus distincta; sed rationes tantū explicatiōes eorundem: quales in singulis attributis, si prout in Deo sunt, adæquatē aliquo modo spectētur, cōcipi, & formari possūt.

7 Atque hæc partitio attributorū est ex mente S. Thomæ hic q. 3. initio, & q. 13. ad quā etiā ipse suā doctrinā accomodat. Primò enim à q. 3. vbi speciatim de diuinis attributis agere incipit, cōsiderat attributa, & perfectiones Dei secundū se, quæ nō sunt operationes, sed ad substantiā ipsius pertinet, vsq; ad quæst. 11. Secundo q. 12. & 13. Deū, eademq; perfectiones cōsiderat, prout à nobis cognoscuntur, vel nominātur: quo ipso tamē rursus alia duo quædam attributa Dei, quæ à nobis ipsis denominationē habēt, explicat; scilicet incōprehensibilitatē & ineffabilitatē Dei. Tertio vsq; ad q. 27. cōsiderat perfectiones Dei constitutas in operatione inuenienti, siue vt loquētē S. Thomā vidimus initio q. 14. quæ pertinet ad operationē ipsius, immanentē scilicet & absolutā. Quarto à q. 27. vsq; ad q. 45. agit de perfectionibus & attributis Dei relatiuis, quæ nimirū cōueniūt Deo quatenus Trinus est in personis, ac simul ibidē cōsiderat operationes, quæ sunt productiones intra Deum. Postremo agit de Deo creatore, adeoque de operationibus diuinis productiuis ad extra. Quam distributionē & methodum nos etiam circa initium huius disputationis sequendam proposuimus.

8 Distinctionem verò illā attributorum, seu nomenclaturam diuinorum, in affirmatiua, & negatiua sæpe etiam tradunt SS. Patres, qui idcirco docent, duplicē esse viā ad Deū, diuināq; perfectiones cognoscendas; vnā per modum negationis, negando scilicet de Deo imperfectiones rerū creaturarum: Secundo per modū affirmationis, tribuendo Deo, seclusa omni imperfectione, quidquid perfectionis est in rebus creatis, vt videre est apud S. Dionysium c. 1. de myst. Theolog. & cap. 2. de cælesti hierarch. S. Aug. in Psalm. 85. & tract. 23. in Ioan. Damascenū lib. 1. fid. orthod. cap. 2. & 4. & alios.

Qui etiam priorē illū modū cognoscendi Deum dicunt esse perfectiorē, nimirū quantū ad notitiæ claritatē, & prædicati proprietatē, cum per eā adæquatē & distinctē cognoscam⁹ prædicatum ipsum,

quod

quod negamus de Deo, id quæ propriissimè, sine vllâ analogiâ æquiuocatione Deo tribuamus, non ita verò cum aliqd de Deo affirmamus, huius enim prædicati ratione, prout in Deo reperitur, distinctè ac proprio cõceptu nullo modo cognoscim⁹, sed solum quodam conceptu cõmuni, & analogico; quandoquidem de Deo & creaturis nihil cõmune vniuocū prædicare possumus, vt dicitur infra du. 7. & q. 7. Licet interim posterior ille mod⁹ cognoscendi Deū, ex parte obiecti cogniti pfectior sit; cū per eū cognoscatur positiua aliqua perfectio in Deo, priori modo nõ ite. Qua de causa etiã hic nõ iñ merito simpliciter cõseri potest perfectior, vt indicat etiã Suarez li. 1. de Deo, c. 3. n. 3. ita vt prædicata, siue attributa negatiua nobis quidem apertius, affirmatiua verò secundum se & simpliciter, propius ac perfectius diuinum Esse declarare videantur: id quod satis etiã perspicue docet Gregorius Nazianzenus orat. 2. de Theolog. post initiū. Plura de diuinorū nominum varietate, & modo, quo illa de Deo prædicantur, dicetur infra q. 7. vbi ex instituto de diuinis nominibus agetur.

D V B I V M II.

An attributa diuina tam ab Essentia Dei, quàm inter se à parte rei distinguantur?

S. Thom. 1. p. q. 3. a. 6.

Sermo est de attributis diuinis, non relatiuis & notionalibus, sed absolutis ac positiuis. Et supponimus ex cõmuni philosophia, quã ex Durando in 1. d. 2. q. 2. & alijs tradunt etiã Vasquez 1. p. tom. 2. d. 116. c. 5. & Gregorius de Valent. hic q. 13. pun. 3. veluti cõmunè S. Thomæ, & omniū aliorū ante Scotū, duo vniuersim esse distinctionis actualis genera, *Distinctione nimirum realem* latè sumptam, prout cõprehendit omnem eam distinctionem, quæ à parte rei existit, sine operatione intellectus: quam Scotus infra cum suis vocat distinctionem *ex natura rei*: & *distinctionem rationis*, quæ est per solã operationem intellectus. Realis illa, alia est realis strictè sic dicta, quã distinguuntur aliqua vt res à re; alia est *Modalis*, siue vt Scotus loquitur, *formalis*; et si sæpe formaliter distincta etiã vocentur illa, quæ sola ratione distinguuntur.

Distinctio rationis alia est *rationis ratiocinatae*, quæ habet fundamentum in re; qualis à multis solet assignari inter gradus metaphysicos eiusdem substantiæ indiuiduæ; Alia folius *rationis ratiocinantis*, vbi sola ratio, sine fundamento in re, facit diferimen; qualis cernitur inter definitum, & definitionem; inter Socratem, vt est prædicatum, & vt est subiectum, &c. iuxta ea quæ tradit S. Thomas in 1. dist. 2. q. vn. art. 3. et si Vasquez 1. p. tom. 2. d. 117. c. 3. rejiciat illã distinctionem rationis ratiocinantis, & rationis ratiocinatae; ratus nullam distinctionem rationis carere, fundamento in re; quod est contra cõmunè philosophorum & Theologorū sententiã, vt dictum.

Hoc posito, triplex referri solet Doctorum de propositione quæstione sententia. Prima cuiusdam Gualteri, & quorundam, nescio an aliorū, apud Nyphum lib. 12. Metaph. disp. 13. c. 3. qui dixit

runt, attributa diuina ab essentia, & inter se distinguuntur realiter, nimirum vt communiter intelligi solet, etiam strictè. Fundamentum erat: quia quæcūque distinguuntur prædicamentis diuersis, aut etiã genere, vel specie, distinguuntur realiter: talia verò sunt attributa diuina, siue cum Essentia, siue inter se conferantur: Ergo, &c.

Secunda sententia est, attributa diuina inter se, & ab essentia diuina distinguuntur ante omnem operationem intellectus, non quidem realiter strictè; sed ex natura rei formaliter. Ita Scotus in 1. d. 8. q. 3. & omnes ferè Scotistæ, nominatim Lychet⁹, & Baragi⁹ ibidè, Bassolis in 1. d. 2. q. 3. a. 2. & q. 4. a. 2. & 3. Nicolaus de Nyffe tract. 1. p. 3. Guilielm⁹ Vorilong. in 1. d. 8. q. vn. a. 2. Franciscus Mayron d. 8. q. 3. 5. & 7. Petrus de Aquila q. 4. & 5.

Et quamuis Guilielm⁹ de Rubion in 1. d. 8. q. 3. a. 2. & Iauellus lib. 12. Metaph. q. 19. a. 3. interpretari conentur Scotū, quasi nõ senserit, dari distinctione actualè diuinorū attributorū inter se, & ab Essentia diuina, ante omnem operationem intellectus, sed tantum virtualè, id tamen post Gregoriū Ariminensem in 1. d. 8. q. 1. a. 1. cõmuniter ac merito refellunt alij; sunt enim verba ipsius satis clara. Sic enim loquitur loc. cit. *Ad quæstionem respondeo, & dico, quod inter perfectiones essentielles non est tantū differentia rationis: hoc est, diuersorū modorū concipiendi idè obiectū formale; talis enim distinctio est inter sapiens & sapientiam; & vtiq; maior inter sapientiam & veritatem: nec est ibi tantū distinctio obiectorū formalis in intellectu; quia vt arguitur est prius, illa nunquam est in cognitione intuitiua, nisi sit in obiecto intuitiue cognito &c. Est ergo ibi distinctio tertia, præcedens intellectui omni modo; & est ista, quod sapientia est in re, ex natura rei, & bonitas est in re, ex natura rei, sapientia autem in re formaliter non est bonitas in re. Ita Scotus; qui proinde etiã has ppositiones defendebat, Deitas nõ est sua bonitas, aut sapientia ex natura rei, & ante intellectum; et si negaret hæc, Deus non est sua bonitas, &c. quem eodem sensu sequuntur Scotistæ superius citati.*

Tertia sententia est, attributa diuina inter se, & ab essentia diuina non nisi ratione distinguuntur. Hæc est cõmuni Theologorum, quos mox citabimus.

Afferit I. Attributa diuina inter se, vel ab Essentia diuina nõ distinguuntur realiter strictè. Ita habet consensus cõmunis Doctorum, vix vnò obscuri nominis scriptore excepto, vt dictū, q respectu totius multitudinis, p nihilo haberi potest. Estque assertio de fide certa, adeò vt Suarez 1. p. lib. 1. de Deo c. 10. oppositã dicat esse *hereticã, & contra omnem ratione*. Et probatur à fortiori omnib⁹ ijs argumentis, quæ pro sequenti assertione afferentur. Ratio specialis esse potest. Quia si, attributa diuina inter se, & ab essentia diuina realiter distinguerentur, tunc aut essent in Deo plures substantiæ absolute cõpletæ, quarū vna nõ esset alia; aut certe essent in Deo vera accidētia realia, ab entitate substantiæ diuinæ realiter distincta: cõsequens est impossibile: Ergo. Maior probatur. Quia singula attributa, quæ dicuntur inter se, & ab essentia diuina realiter distincta; cū sint absolute quædã, & cõpletæ entitates, & nõ modi solū intrinseci, & transcendentales; qua de causa etiã ab illis authoribus in prædicamentis collocantur; aut erunt essentialiter

substan-

substantiæ, aut vera accidentia: si primū, ergo erunt plures substantiæ absolutæ in Deo: si secundū, ergo sunt in Deo vera, & realia accidentia, ab ipsa entitate substantiæ diuinæ realiter distincta. Minor probatur, quia si sunt plures substantiæ cōpletæ, & absolute realiter distinctæ in Deo, ergo erūt plures substantiæ diuinæ cōpletæ, adeoq; plures Dii. Si autē, vt authores illi posuisse videntur, sunt vera, & realia accidentia in Deo, & à Deo realiter distincta; ergo Essentia diuina secundū se, est ens potentiale, imperfectū, & saltē in suis operationib⁹, etiā inmanentib⁹, dependēs à creatura; quandoq; de sine attributis illis, Deus nec velle, nec intelligere, nec agere quicquam potest; nec vero attributa illa in hac sententia aliud esse possunt, quàm creaturæ; tum quia ponuntur à Deo realiter distincta; tum quia nullum accidens esse potest Deus.

4 Vnde probatur secundo eadem assertio. Quia attributa diuina iuxta hanc sententiā, aut re ipsa sunt entia ex se, aut ab alio; ex se esse non possunt; quia tunc essent Deus: Quicquid enim ex se est, nō potest nō esse ens illimitatum, infinitum, independentem, adeoq; Deus; hæc verō sententia negat ea esse Deum: si sunt ab alio, puta Deo; ergo erunt creaturæ; cum omnis entitas, extra essentia Dei posita, sit creatura; præsertim quando simul etiam est entitas solum accidentalis, vt antea dictum.

Nec verō quicquam valet fundamentum oppositæ sententiæ superius relatum: vt pote, in quo & propositio maior, & minor est falsa. Nam nec omnia, quæ prædicamentis, aut genere, vel specie differunt, strictè realiter distinguuntur; vt patet in figura, & quantitate; in sessione, & sedente; & in actione & passione; in motu & termino; & alijs plerisque. Nec essentia, aut attributa diuina ponuntur in prædicamentis, aut sub vilo genere collocantur, vt dicitur quæst. seq.

5 Assertio II. Attributa diuina nec inter se, nec ab essentia diuina distinguuntur ex natura rei formaliter. Hæc est omnium Doctorum extra scholā Scoti, nominatim verō ita docent Magister in 1. d. 8. Alti fiodorensis lib. 1. cap. 2. q. 1. & c. 4. q. 2. S. Thomas hic q. 3. a. 6. & de potentia art. 6. & in 1. d. 2. q. 1. a. 2. & 3. & dist. 2. q. 1. a. 3. Albertus in sum. tract. 4. q. 2. o. & tract. 14. q. 59. & in 1. d. 8. a. 3. Alensis 1. p. q. 2. 3. memb. 4. ad 1. Bonaventura in 1. d. 34. q. 2. Henricus in sum. a. 2. 8. q. 4. & a. 5. 1. q. 1. Richardus in 1. d. 3. a. 1. q. 2. 3. & 4. Egidius d. 2. q. 3. Durandus q. 2. Heruæus Quodlib. 1. q. 2. & quodlib. 3. q. 3. a. 1. Aureolus in 1. d. 8. q. 3. a. 5. & 6. & d. 45. q. vn. a. 2. & 3. Ockam in 1. d. 2. q. 1. Marsilius q. 12. a. 3. Rubion d. 8. q. 3. art. 1. & 2. Bacon d. 2. q. 1. ar. 3. Ariminensis d. 8. q. 1. a. 2. Argentina d. 6. q. 1. a. 2. Alliacus q. 6. a. 2. Capreolus in 1. d. 8. q. 4. a. 1. Gabriel in 1. d. 2. q. 1. a. 2. Ferrariensis lib. 1. contra gentes cap. 24. Caiet. de ente & essentia quæst. 12. Bartholomæus Torres in 1. partem S. Thomæ q. 28. a. 2. disp. 1. Gregorius de Valentia hic q. 13. p. 3. Molina 1. p. q. 28. a. 2. disp. 2. Suarez 1. p. cit. tract. 1. de Deo lib. 1. cap. 10. Vasquez 1. p. tom. 3. disp. 116. cap. 4. alijque recentiores; è quibus etiam Molina eam Scoti sententiam non satis testā indicat. Et Gillius lib. 2. tract. 5. cap. 6. num. 12. ait: Vnde merito Adam in 1. d. 6. q. 1. conclus. 3.

Ioannes de Bachone d. 2. q. 2. art. 3. initio, Marsilius q. 12. a. 3. 1. p. conc. 3. & Dionysius Carthusianus d. 2. q. 2. opinio Scoti reijciunt, vt omnino contrariam communi sententiæ patrum, quam negare non est tutum: & ob hanc causam contraria sententia male audit apud nonnullos Theologos, quorum aliqui eam absurdam, vel erroneam appellant, inter quos est Gerson. Eadem fuit communis sententia inter meliores philosophos; nominatim Aristotelis lib. 12. Metaph. c. 39. Auerois ibid. Parmenidis, Epicleti, Plotini apud Eugubini lib. 6. de perenn. phil. c. 10. & alios.

6 Probatur hæc assertio primo ex Scriptura, quæ sæpe Deum nominibus abstractis appellat, vt dicitur q. seq. Inde enim colligitur, si Deus saltem à parte reiformaliter est sapientia, charitas &c. non esse inter ea distinctionem vllam à parte rei, alias enim propriè vnū de altero prædicari non posset, sicut propriè & absolute dicere non possumus quantitas est figura, vel è contra.

Secundo probatur autoritate SS. Patrum. Apertè S. Augustinus lib. 8. de ciuit. Dei c. 6. Quia non aliud illi est esse, aliud viuere, quasi possit esse non viuens: nec aliud illi est viuere, aliud intelligere, quasi possit viuere non intelligens: nec aliud illi est intelligere, aliud beatum esse, quasi possit intelligere & non beatus esse: sed quod est illi viuere, intelligere, beatum esse, hoc est illi esse. Et lib. 5. de Trinitat. cap. 8. Non est aliud Deo esse, & aliud magnum esse. sed hoc idem illi est esse, quod magnum esse. Et lib. 6. de Trinitat. cap. 7. Eadem magnitudo eius est, quæ sapientia, non enim mole magnus est, sed virtute: & eadem bonitas, quæ sapientia, & magnitudo, & eadem veritas quæ ista omnia. Et lib. 7. cap. 1. Eadem eius magnitudo, quæ virtus, & eadem essentia, quæ magnitudo. Et lib. 15. de Trinit. c. 5. & 6. ait: Non est aliud sapientia eius, aliud essentia, cui hoc est esse, quod sapientia esse. Similia habet lib. 5. c. 10. & 11. & lib. 6. c. 6. & 7. & lib. 10. c. 10.

7 Et S. Gregorius lib. 10. moral. cap. 20. Deus hoc est, quod habet, æternitatem quippe habet, sed ipse est æternitas: lucem habet, sed lux sua ipse est: non est ergo in eo aliud esse, & aliud habere. Similia habent Marcus Victorinus lib. 1. contra Arium, Boetius lib. 1. de Trinitat. Anselmus in Monolog. cap. 15. Bernardus lib. 5. de consid. cap. 13. Plura videri possunt apud citatos.

Tertio probatur autoritate Ecclesiæ. Licet enim Scoti sententia nusquā apertè hæctenus fuerit damnata ab Ecclesia, in concilio tamen Rhemensi, ab Eugenio Pontifice congregato, dānata fuit sententia Gilberti, qui etsi fateretur, inter essentiam, & attributa absoluta nullam à parte rei esse distinctionem, vt refert S. Bernardus serm. 80. in Cantica, & lib. 5. ad Eugenium, asseruit tamen, attributa diuina nō prædicari de Deo in abstracto, sed in concreto, quasi Deus non esset sapientia, sed sapiens; ratus nimirum, naturā diuinā & attributa absoluta à supposito, seu attributis relatiuis à parte rei, ante omnem operationem intellectus, esse distincta, sed hoc posterius etiam docet Scotus in 2. d. 2. quæst. 7. prius verō sequitur ex eius sententia, vt superius dictum, & rectè notarunt Molina cit. disp. 2. & Vasquez cit. disp. 116. n. 16. & 18. & disp. 120. cap. 2. Video tamen, responderi posse, Gilbertū eo ipso quod simpliciter, & omni modo

modo negaret, Deum esse sapientiam, videri suppositum, seu attributa relatiua ab essentia & attributis absolutis etiam realiter, non tantum modaliter distinxisse. Quod tamen non satisfacit, cum etiam Scotus attributa absoluta de se mutuo prædicari neget; licet ea non nisi formaliter distinguat. Accedit, quod ab Ecclesia cap. *Firmiter*, & cap. *dammamus*, de summa Trin. & fid. Cathol. definitum est, naturam diuinam esse omnino simplicem, ac proinde à parte rei omnia pluralitatis secundum prædicata essentialia ex parte.

8 Vnde probatur eadem assertio etiam ratione. Primo, attributa diuina inter se, & ab essentia non magis distinguuntur, quam relationes distinguantur ab essentia, vt etiam Scotus ipse faretur loco cit. Sed hæc non plus ab essentia distinguuntur, quam ratio ne, vt ex Concilio Rhemenfi dictum, & habetur in Concilio Florentino sess. 18. & 19 non quidem per modum definitionis, sed per modum disputationis, approbatæ ex tacito consensu græcorum, & Latinorum: Ergo, &c.

Secundo. Si sapientia ex natura rei differt ab essentia diuina, aut illa sapientia, prout ab ea ante intellectum differt, est aliquid, aut nihil: hoc dici non potest, quomodo enim tunc ante intellectum re ipsa differret à natura? Si est aliquid, aut est quid superius natura diuina, aut æquale, aut inferius. Primum dici non potest; quia nihil diuina natura superius est. Si est aliquid æquale ipsi, erunt plures essentia diuinæ, adeoque plures Dij, quicquid enim est æquale diuinitati, siue naturæ diuinæ, Deus est: si est re ipsa inferius, ergo formaliter erit creatura, & sic Deus erit sapiens per creaturam; quod est absurdissimum. Atque hac ipsa ratione, circa suppositum diuinum, & attributa, contra Gilbertum vsus est S. Bernardus cit. serm. 80. in Cantica.

9 Tertio. Si attributa diuina ante operationem intellectus, adeoque re ipsa differrent inter se, & ab essentia: Deus non esset planè simplex: Consequens est contra fidem, vt superius dictum. Ergo, &c. Vt ut etiam hac ratione S. Bernardus contra Gilbertum lib. 5. de consid. vbi inter cætera ait: *Nisi omnia vnum in Deo, & cum Deo consideres, habebis multiplicem Deum. Et infra: Tam non est simplex, quod vel vni fuerit obnoxium forma, quam nec virgo, vel vni cognita viro.* Et S. Isidorus lib. 5. de sum. bono, cap. 1. *Ideo Deus dicitur simplex, siue non admittendo quod habet, siue quia non est aliud ipse, & aliud, quod in ipso est.*

Quarto. Ex eadem Scoti sententia sequitur, Deum non esse actum purum; quia essentia diuina cum à parte rei distinguatur ab attributis, necesse est, vt à parte rei formetur, & perficiatur attributis: id verò est absurdum & cõtra rationem Dei, ac Deitatis: Ergo.

10 Assertio III. Attributa diuina inter se, & ab Essentia nullo modo distinguuntur à parte rei, siue ante operationem intellectus. Ita omnes pro præcedenti assertione citati, & est non minus certa, quam assertio præcedens. Colligitur ex dictis, & probatur ipsidem argumentis, quibus præcedens assertio fuit comprobata. Quia distinctio à parte rei alia nulla est, quam realis strictè accepta, aut formalis, siue modalis: cum ergò attributa nullo horum modorum inter se, vel ab essentia diuina distinguantur; sequitur, nullo modo à parte rei distingui inter se, vel ab essentia posse.

Contra has verò duas assertiones, pro sententia Scoti, obijcitur primo. De eadem re ex natura rei, seu quod idem est, à parte rei prorsus distincta, non possunt verè enuntiar prædicata realia contradictoria; iuxta illud principium; Non contingit idem simul de eadem re affirmare & negare: sed de essentia, & attributis diuinis, adeoque vniuersim de perfectionibus diuinis, affirmantur prædicata realia, contradictoria: Ergo non possunt à parte rei prorsus esse indistincta. Minor probatur pluribus exemplis. 1. Intellectus enim diuinus est principium producendi filium, voluntas non est principium producendi filium, 2. Deus intellectu intelligit, & voluntate non intelligit; voluntate vult, intellectu non vult. 3. Deus iustitiâ punit, non miseretur; misericordiâ miseretur, non punit, &c. 4. Sapientia non est bonitas, intellectus non est voluntas.

11 Responso communis & vera est, de eadem re non posse affirmari contradictoria, nisi eadem illa res sit virtute multiplex, atque aded in se ipsa virtualiter distincta; ita vt ob eminentissimam suam perfectionem, æquiualeat pluribus re ipsa distinctis. Tunc enim quia prædicata eiusmodi contradictoria non affirmantur de eadem re secundum idem, siue secundum eandem rationem, imò nec termini etiam in vtraque affirmatione, & negatione sunt iidem; ideo non est in eiusmodi prædicatione, vera & formalis contradictio. Quomodo autem virtualis illa distinctio sit intelligenda, dicitur dub. sequent.

Secundo obijcitur. Sapientia, & bonitas in genere, differunt ex natura rei, cum habeant diuersas definitiones: Ergo etiam hæc sapientia & bonitas, quæ in Deo infinita est.

Respondetur cum Heruæo quodlib. 1. q. 2. & Argentina in 1. dist. 6. q. 1. art. 2. & Suario 1. p. lib. 1. de Deo, cap. 13. Vasquio cit. disp. 1. 1. 6. cap. 6. negando antecedens. Quia sapientia, & bonitas in genere, aliaque eiusmodi rationes communes analogicæ, non necessario vendicant, nec distinctionem, nec identitatem ex natura rei; sed abstrahunt ab vtraque, & admittunt vtramque, iuxta naturam suorum analogorum; scilicet distinctionem in creaturis, identitatem in Deo; sicut etiam ratio practici & speculatiui, respectu potentia intelligendi, non sunt re ipsa rationes distinctæ; respectu habituum, & actuum sunt à parte rei, imò realiter distinctæ. Prout tamen eiusmodi rationes communes per intellectum abstractæ sunt, non ex natura rei, sed solum formaliter per rationem, & intellectum differunt; ita vt verissimum sit, formalem rationem seu conceptum vnius, non esse rationem alterius; quod etiam de attributis diuinis dici potest, vt dicemus.

12 Tertio obijcitur. Inter passionem demonstrandam, medium terminum, ac subiectum, debet esse distinctio ex natura rei; alioqui terminerunt synonymi: at Theologi demonstrant de Deo vnum attributum per aliud; ergo attributa inter se, & ab essentia distinguuntur ex natura rei.

Respondetur negando maiorem. Nam de definito per definitionem rectissime demonstratur passio, iuxta Aristotelem lib. 1. Metaph. cap. 6. Eodem modo negatur id, quod probationis causa additum est: neque enim ideo sequitur, terminos esse syno-

nymos; alioquin definitio, & definitum, quia à parte rei nullo modo differunt, essent termini synonymi; quod est contra Aristotelem ibidem, & communem philosophiam. Itaque etiam si voces aliquarum eandem significant, si tamen eam significant sub diuersis conceptibus, non erunt synonymæ: sicut etiam ratio inferior & superior non sunt synonymæ, licet eandem prorsus à parte rei vim intelligendi significant.

Quarto obijcitur. A summè perfectio abesse debet confusio; ubi autem nulla est distinctio, necessario datur confusio, quæ distinctio opponitur. Ergo in summè perfectio debet esse distinctio.

Respondetur negando minorem; quia in summa identitate non potest esse confusio, quæ necessario supponit plura. Confusio enim non est, nisi in aliqua multitudine inordinatâ plurium. Contrario distinctio summa entium esse potest, cum summa confusione, ut in lapidibus, vel granis hordei, milij, arenæque temerè in vnum cumulum congestis cernitur. Quanquam prout attributa diuina ratione plurimum sunt, eatenus utique etiam sunt distincta distinctione confusio opposita, hoc est, ordinem quandam inter se rationis, & nexum habentia; ita ut in Deo concipiamus prius essentiam, deinde potentias, denique actus; & in his ipsis intellectionem ante volitionem, &c.

13 Quinto obijcitur. Singula attributa seorsum sumpta, magis sunt idem sibi, quam comparata reliquis; ita ut v. g. sapientia magis sit idem secum, quam cum bonitate, vel amore, hoc autem fieri non potest, nisi eidem quatenus comparatur cum bonitate, vel amore, desit à parte rei aliquis modus identitatis ex natura rei, quem habet respectu sui ipsius.

Respondetur cum Capreolo loc. cit. maiorem esse veram, latè loquendo de identitate, non autem si loquamur solum de identitate à parte rei, siue ex natura rei. A parte rei enim omnia attributa, & sibi ipsis singula, & cum alijs æquè sunt idem, ut dictum. Quia tamen secundum nostram rationem inter se distinguuntur, cum fundamento in re; quomodo vnum, & idem attributum, seu perfectio à seipso non distinguitur, idè rectè dici potest, attributa inter se plus (nimirum ratione) distingui, quam singula à seipsis; ac proinde etiam singula secum ipsis maiorem identitatem habere (secundum rationem) quam cum alijs comparata. Idem dicendum de distinctioe virtuali, quæ re ipsa & actu non est, nisi distinctio rationis, cum fundamento in re, ut dicitur dub. seq.

Sexto obijcitur. Quævis perfectio absoluta non minus est in Deo, secundum propriam rationem ab alia distinctam, ante omnem actum intellectus, quam paternitas, ac filiatio: istæ verò in Deo sunt verè, & propriè ante omnem actum intellectus distinctæ: Ergo & illæ.

Respondetur maiorem esse ambiguam. Nam si verba illa, ante omnem actum intellectus, denominent terminum distinctum, falsa est: Quia vna perfectio non est ab alia ante omnem actum intellectus distincta: si autem denominent verba illa, esse in Deo secundum propriam rationem, vera est maior: vera etiam minor; sed consequentia nulla: quia sunt quatuor termini; nimirum 1. perfectio absoluta. 2. esse in Deo ante omnem actum intellectus, secundum

propriam rationem ab alia distinctam. 3. paternitas, & filiatio. 4. esse in Deo propriè ante omnem actum intellectus distinctas. Aliud enim est esse in Deo ante omnem actum intellectus, secundum propriam rationem, qua nempe ratione ab alijs singula attributa distinguuntur; & esse in Deo distincta, ante omnem actum intellectus.

DVBIVM III.

An attributa diuina inter se & ab essentia diuina distinguuntur ratione, ac etiam virtualiter; & quo fundamento.

S. Thom. 1. p. q. 13. a. 4.

Sunt ex Scholasticis nonnulli, qui contra Scotum adeo negant, attributa diuina inter se, & ab essentia diuina ex natura rei distingui, ut negent etiam, distingui ratione; idque eo fundamento, quod vniuersim existimant, distinctionem rationis inter terminos seu obiecta realia nullam esse; non minus, quam inter entia rationis, nulla potest esse distinctio realis. Ita docent Nominales, speciatim Ockam in 1. d. 2. quæst. 2. Gabriel quæst. 2. artic. 2. Gregorius Ariminensis in 1. d. 8. quæst. 2. art. 1. Maior d. 8. quæst. 1. Petrus de Alliaco quæst. 6. a. 2. Mayrond. 8. q. 4.

Alij verò etsi fateantur, attributa diuina inter se, & ab essentia diuina distingui ratione; negant tamen distingui plus, quam ratione ratiocinante, iuxta ea, qua diximus initio dub. præcedenti. Ita quidam relati apud Nyphum lib. 12. metaph. disput. 13. cap. 3. afferentes, omnia nomina Deo attributa esse synonyma. Idem significant Magister in 1. d. 8. & author Comment in Boet. lib. 1. de Trinit. dum aiunt, attributa diuina distingui solum secundum nomina. Fundamenta huius sententiæ inferius refellentur. Qui vero docent, distingui plus quam ratione ratiocinante, adhuc tamen in fundamento distinctionis non conueniant, ut dicitur.

Affertio I. Attributa, & perfectiones diuinæ distinguuntur inter se, & ab essentia diuina ratione. Ita communis Doctorum, quorum aliquos citabimus assert. 3. & traditur à SS. Patribus. Optimè S. Augustinus epist. 102. *Legitur quidem & spiritus sapientia multiplex, sed rectè dicitur etiam simplex: Multiplex enim, quoniam multa sunt qua habet; simplex autem, quoniam non aliud, quam quod habet, est.* Ratio est. Quia de re, nullo modo, nec ratione quidem distincta, non possunt prædicari termini contradictorij, ut fieri in proposito inferius patebit, & dictum dub. præcedente. Fundamentum Nominalium nullum est. Quia etsi quidem re distingui non possint, nisi realia; hæc tamen etiam, præsertim si virtute multiplicia sint, distingui possunt ratione, eo ipso quod diuersa ratione concipi, adeoque diuersis conceptibus substatere possunt.

Affertio II. Attributa diuina non distinguuntur solum vocibus, seu materialiter, velut nomina.

syno-

synonyma. Ita communis Doctorum, qui negant, attributa diuina esse synonyma, vt dicitur q. 7. Probatur. Tum quia iuxta scripturam, & SS Patres, quedam prædicata realia tribuuntur vni attributo, quæ non attribuuntur alijs, vt intellectus intelligit, non voluntas. Tum quia vnum attributum demonstratur ex alio; quorum neutrum in synonymis fieri potest, vt patet. Plura assert. seq.

2 Assertio III. Attributa; & perfectiones diuinæ non distinguuntur solum ratione ratiocinante, sed etiam ratiocinata. Ita communiter Doctores, dum asserunt, eam distinctionem habere fundamentum in re, etsi complementum habeat ex operatione intellectus. Quod docet S. Thomas opusc. 72. ad q. 4. & in 1. d. 2. q. 1. a. 2. Henricus in sum a. 52. quæst. 2. & 3. Ægidius in 1. d. 2. p. 1. q. 3. a. 1. Bacon in 1. d. 2. q. 2. art. 3. Capreolus d. 8. q. 4. art. 1. & 2. Ferrariensis lib. 1. cont. gent. cap. 35. Caietanus de ente, & essent. quæst. 12. Torres 1. p. q. 28. a. 2. d. 1. Gregorius de Valentia hic q. 13. p. 3. Molina 1. p. q. 28. a. 2. disp. 2. Bannes, Zumel, & alij recentiores Thomistæ ead. q. 28. Suarez 1. p. lib. 4. de Deo, cap. 4. Verba S. Thomæ in 1. d. 2. q. 1. a. 2. sunt ista: *Quia vnum quodq; attributorum est in Deo secundum sui verissimam rationem, & ratio sapientiæ non est ratio bonitatis in quantum huiusmodi, relinquuntur, quod sunt diuersa ratione, non tantum ex parte ipsius ratiocinantis, sed ex proprietate ipsius rei. Et ibidem art. 3. Respondes, inquit, quod sapientiæ, & bonitatis, & omnia huiusmodi, sunt omnino vnum in Deo, sed differunt ratione: & hæc ratio non est tantum ex parte ipsius ratiocinantis, sed ex proprietate ipsius rei.*

Probatur assertio primò. Illa distinguuntur inter se ratione ratiocinata, quæ ratione distinguuntur, cum fundamento in re: perfectiones diuinæ ita inter se distinguuntur, vt patet assertionibus sequentibus: Ergo, &c. Secundo Significata omnium nominum simplicium (rationem aliquam realem, non secundam intentionem significantium) quæ non sunt synonyma, distinguuntur minimum ratione ratiocinata: Nomina perfectionum diuinarum sunt simplicia, & significantia perfectiones reales in Deo, nec tamen synonyma, vt dictum assert. 2. Ergo significata eorum nominum distinguuntur ratione ratiocinata. Minor constat. Maior probatur; quia eo ipso non tantum nomina, sed etiam formalia significata nominum differunt. Quomodo etiam intelligendi Magister, & alij superius relati, qui dixerunt, attributa diuina solum differre secundum nomina: loquuti enim sunt de significatis formalibus nominum, non de solis nominibus materialiter.

3 Assertio IV. Attributa diuina inter se, & ab essentia distinguuntur virtualiter, siue eminenter; non autem solum connotatione extrinseca rerum creatarum. Primam partem expressè docent Durandus in 1. d. 2. quæst. 3. num. 15. Henricus quodlib. 13. quæst. 1. Ferrariensis lib. 1. cont. gent. cap. 35. Goffredus apud Aureolum in 1. d. 8. q. 3. a. 1. Caietanus de ent. & essent. q. 12. Torres 1. p. q. 28. art. 2. disp. 2. part. 2. Fonseca lib. 5. Metaph. cap. 6. q. 6. sect. 3. Gregorius de Valentia cit. q. 13. p. 3. Molina, Bannes, Zumel loc. cit. Suarez 1. p. lib. 4. de Trin. cap. 4. Albertinus tom. 1. princ. 7. coroll. 1.

Differunt tamen: quia Henricus, Torres, & ferè

Ferrariensis distinctionem virtualem eandem faciunt cum fundamentali, qua nimirum res aliqua actu potest causare plures conceptus simplices, non synonymos; quomodo distinctio virtualis conuenit omnibus distinctis ratione ratiocinata; quandoquidem hæc omnis habebit fundamentum distinctionis in re ipsa, vt dictum. At verò Durandus, Goffredus, Caietanus, Fonseca, Molina, Valentia, Suarez, Albertinus, strictius, ac magis propriè eo nomine vtuntur; pro ea, quæ conuenit perfectioni simplici, æquipollenter, seu eminenter, continenti perfectiones in rebus alijs actu ex natura rei distinctas. Quæ de causa etiam vocatur à nonnullis *virtualis ex natura rei*; quo sensu etiam nos in præsentis eo vocabulo vtimur.

4 Probatur assertio ex dictis. Quia essentia, & attributa diuina, licet re ipsa vnum sint, ob suam perfectionem, tamen æquipollent pluribus perfectionibus à parte rei distinctis in rebus creatis; nimirum essentia creatæ, eiusque perfectionibus accidentalibus omnibus, quæ secundum communem saltem rationem in Deo reperiuntur. Quod optimè etiam docuit S. Augustinus lib. 15. de Trin. c. 17. vbi ait: *Nec distent in eis (personis diuinis) ista, sicut in nobis aliud est memoria, aliud est intelligentia, aliud dilectio, siue charitas; sed vnum aliquid sit, quod omnia valeat.* Nec tamen ideò necesse est, omnes omnino perfectiones diuinas, etiam quasi partiales, & quæ ratione nostra quasi integram vnã quandam perfectam, & integram Dei perfectionem, vel etiam attributum, hoc modo strictè virtualiter inter se differre. Quia ratio entis & substantiæ, item ratio substantiæ & vitæ substantialis (ex communi philosophia) item vis actiua producendi Angelum, animam, & materiam primam (qualis in rebus creatis nullo modo reperitur) propriè non respondent pluribus perfectionibus, quæ in vnâ, & eadem re creatæ ex natura rei sint distinctæ; etsi quidem hæc cõmuni ratione dici possent, omnes diuinæ perfectiones inter se virtualiter distinguuntur: quia terminare possunt diuersos conceptus simplices, non synonymos, ad æquatè representantes eandem rationem obiectiuam: sicut etiam è contrario quædam perfectiones diuinæ partiales virtualiter strictè in Deo distinguuntur; vt vis producendi hominem, & equum, intellectio rerum naturalium, & supernaturalium, &c. vt rectè Gillius lib. 2. tract. 6. c. 8. quæ omnia magis ex sequentibus patescunt.

5 Et confirmatur assertio. Quia etiam in rebus creatis rectè subinde dici potest, vnã, & eandem perfectionem simplicem virtute continere perfectiones plurium, atque adeò virtualiter respectu diuersorum obiectorum distinguuntur; sicut sensus internus virtute quasi æquipollens sensibus externis singulis re distinctis: Intellectus tam sensui interno, quam externo; sol quoque vna perfectione indiuisibili continet virtute calorem, & siccitatem, iuxta S. Thomam lib. 1. cont. gent. c. 31. Eadem ferè ratione in eodem intellectu humano, ratio superior, & inferior; item intellectus practicus, & speculatiuus, sicut etiam voluntas vt natura, & vt libera est, virtute quasi æquipollent pluribus eiusmodi rationibus, & perfectionibus, quæ saltem in actibus diuersis eiusdem hominis re ipsa distinctæ reperiuntur. Propriū tamen est Dei vnã entitate simpliciter perfectiones adeò diuersas eminenter

continere, quæ in quolibet ente creato non possint non à parte rei esse distinctæ, vt est perfectio substantiæ, & veri accidentis; subiecti, & passionis; potentiæ actiua, & actus secundi.

6 Secunda pars assertionis, diuinas perfectiones distinguuntur inter se, non solum connotatione extrinseca rerum creatarum, est contra Aureolum in 1. dist. 8. q. 3. a. 6. & d. 45. q. vn. a. 3. Ariminensem in 1. d. 8. q. 2. a. 2. Maioremq. 1. Petrum de Alliaco q. 6. a. 2. sed communis Doctorum, quos citauimus, speciatim S. Thomæ in 1. d. 2. q. 1. a. 2. vbi ait: *Quidam dicunt, quod ista attributa non differunt nisi penes connotata in creaturis; quod non potest esse.*

Declaratur. Nam vt aliqua distinguantur proprie ratione ratiocinata, adeoque cum fundamento in re, absque eo, quod à parte rei, adeoque sine operatione intellectus, inter ea villa sit actualis distinctio, triplex vniuersim esse potest fundamentum, seu ratio fundamentalis. Prima est perfectio rei æquipollentis pluribus; actu ex natura rei etiam in eodem subiecto distinctis; secunda perfectio rei, apta terminare plures conceptus sub rationibus obiectiuis separabilibus, saltem in diuersis subiectis; tertia est intelligibilitas obiectiua rei, sub alia, atque alia connotatione & respectu ad plura, actu, vel virtute distincta. Prior ille modus distinctionis vocatur virtualis strictè; secundus dici potest virtualis paulò latiori significato; tertius, absolute distinctio rationis penes connotata. Afferimus igitur, attributa, à toto genere loquendo, non distinguuntur sola eiusmodi connotatione creatarum rerum, siue interim necessariò ita omnia distinguuntur, nec adeò distinguuntur, sine respectu ad creaturas, siue non; de quo agemus quæst. seq. Nam etiam potentiæ dicuntur distinguuntur per ordinem ad obiecta; & tamen non distinguuntur formaliter sola connotatione extrinseca obiectorum, sed formali quadam ratione intrinseca.

7 Probatum nunc ea pars assertionis, primum ex dictis. Quia iam antea, circa partem priorem assertionis, ostesum, perfectiones, & attributa diuina saltem pluraque differre virtualiter strictè; nimirum essentialiam, ac prædicata omnia essentialia, ab attributis omnibus, vt & hæc à se inuicem; v. g. sapientiam à bonitate, bonitatem à potentia, potentiam à iustitia, iustitiam à misericordia, &c. & sic de cæteris totalibus attributis; partim etiam de quibusdam partialibus loquendo, vt dictum: alias vero perfectiones quasi partiales eiusdem essentialitatis, & attributi, vt rationem entis & substantiæ, rationem substantiæ & viuientis, &c. constat itidem, distinguuntur virtualiter secundo modo; quia rationes formales earum perfectionum saltem in diuersis subiectis à se mutuo reipsa separabiles sunt: ratio enim entis à ratione substantiæ reipsa separata inuenitur in accidente; ratio substantiæ à viuente, in substantia inanimata, &c. Ergo cum hoc etiam fundamento attributa diuina inter se distinguantur, non possunt dici distinguuntur solum penes connotata extrinseca. Secundo. Si attributa diuina solum differunt penes extrinseca connotata, & non secundum proprias rationes illarum perfectionum per nomina significatas; tunc attributa ipsa formaliter constituerentur solum ea connotatione extrinseca; quo enim aliquid constituitur, eo ipso distinguitur; & e contrario: at hoc non videtur posse dici; quia tunc

attributa diuina non proprie essent in Deo; cum connotatio illa, qua intrinsece illa constitui dicuntur, non sit formaliter in Deo. Itaque si sapientia diuina, v. g. sola connotatione differt à iustitia, Deus in se non habebit propriam, & intrinsecam rationem iustitiæ, & sapientiæ; & sic de cæteris attributis loquendo. Tertio. Quanto maior est ratio distinguendi perfectiones in Deo, salua summa ipsius simplicitate, & identitate à parte rei, tanto magis est Deo tribuenda; tum quia maiorem arguit perfectionem diuinæ entitatis & simplicitatis; tum quia facilius, & melius defendi possunt contradicentes propositiones de eadem simplicissima entitate diuina, vt ex dictis colligitur: at verò ratio distinguendi perfectiones diuinas, absque sola connotatione illa, est maior, quam per solam connotationem, vt patet; nec tamen repugnat perfectissimæ simplicitati diuinæ, quam habet à parte rei; cum ea sit solum distinctio realis cum fundamento in re maiori, quam sit solum connotatio extrinseca: quorum prius quidem necessarium omnino est ad simplicitatem perfectam; hoc autem potius facit ad perfectionem simplicitatis, quam vt ei quocumque modo deroget, vt inferius dicitur: Ergo, &c. Addit S. Thomas loc. cit. etiam hanc rationem: *Quia ab æterno, creaturis non existentibus, etiam si nunquam futura fuissent, fuit verum dicere, quod Deus est sapiens, bonus, & huiusmodi: de qua re dub. sequent.*

Cæterum contra hanc doctrinam, qua docuimus, perfectiones diuinas distinguuntur ratione ratiocinata, obijcitur primò. Omnis distinctio rationis ratiocinata minuit vnitatem, ac simplicitatem Dei, & perfectionum diuinarum; quia magis vnum sunt illa, quæ solâ ratione ratiocinante, quam quæ etiam ratione ratiocinata distinguuntur; magis etiam simplex est illud, quod à pluralitate & distinctione entium remotius est: ergo cum Deus sit maximè vnus & simplex, non potest esse capax eiusmodi distinctionis.

9 Respondetur negando antecedens. Ad probationem quantum ad vnitatem respondeo, eam veluti proprietatem consequi ens, ita vt tanto perfectius quodque sit vnum, cæteris paribus, saltem intensiue, vt ita dicam, quanto est perfectius ens: cum ergo Deus sit perfectissimum ens, & quidem tanto perfectius, quanto, salua vnitatis à parte rei, pluribus perfectionibus reipsa distinctis æquiualeat (in quo distinctio virtualis rationis ratiocinata consistit, vt dictum) sequitur ea distinctio non minui, sed augeri quasi intensiue perfectionem vnitatis in Deo; esto extensiuè ea ratione diminuatur, vt nonnulli loquuntur, quatenus id, quod sola ratione ratiocinante distinguitur, habet plures negationes diuisionis, nimirum secundum rem, & secundum rationem, quæ per se nihil facit ad perfectionem, cum etiam in rebus imperfectissimis cernatur, v. g. in quolibet in diuisibili. Idem dicendum de simplicitate, quæ eo perfectior est, quo res aliqua à parte rei vndiquaque simplicissima, pluribus, ac distinctis æquiualeat, vt dictum, quam proinde simplicitate minimè impedit pluralitas secundum rationem; alioqui punctum, aut instans habebit perfectionem simplicitatis, quam Angelus, quod est absurdum.

Obijcitur secundo. Simplicitati perfectæ aduer-

atur

fatur omnis compositio: sed ubi est vnum ex pluribus distinctis ratione, non potest non esse compositio (saltem secundum rationem: ergo etiam pluralitas, & distinctio illa secundum rationem aduersatur simplicitati diuinae.

Respondetur negando maiorem. Quia perfecta simplicitati non aduersatur, nisi compositio secundum rem, siue à parte rei: compositio autem secundum rationem Deo, eiusque perfecta simplicitati minimè repugnat; sed pertinet ad eius perfectionem, & ex ea prouenit, vt ex dictis colligitur: quam proinde compositionem Deo rectè concedunt Suarez 1. p. lib. 1. de Deo, cap. 4. num. 8. Vasquez d. 2. c. 2. Gillius lib. 2. tract. 4. cap. 14. & tract. 6. c. 6. vt pluribus dicitur quest. 3. dub. 1.

10 Obijcitur tertio. Si diuina perfectiones ratione ratiocinata distinguerentur, tunc non possunt verè ac formaliter in abstracto de se inuicem prædicari; sicut ob eandem causam in rebus creatis, non possumus in sensu formali dicere, rationalitas est animalitas, vegetabilitas est sensibilitas, item ratio superior est ratio inferior; tamen gradus metaphysici secundum multos, vt & ratio superior, ac inferior, non nisi ratione ratiocinata distinguantur.

Respondetur, concedendo loquendo de prædicatione formali loquendo saltem de attributis, quorum vnum secundum rationem nostram non pertinet intrinsecè ad rationem formalem alterius. Non enim verè sunt hæc propositiones in sensu formali, sed solum identico, sapientia est iustitia, iustitia est misericordia, misericordia est sapientia; & sic de cæteris eiusmodi attributis; vt dicitur quest. vltima.

Obijcitur quarto. Res omnino simplex, & à parte rei indiuisibilis, non postulat ex se diuersis conceptibus, ac sub diuersis rationibus formalibus concipi; sed potius ex se postulat, eo modo cognosci, quo est; Ergo si sub diuersis rationibus formalibus, propter imperfectiorem intellectus alicuius concipiatur, id non fiet cum fundamento ex parte rei, sed solum ex conditione intellectus cognoscentis, adeoque subsistentis quodammodo, & affingentis rei simplici plura, vbi plura non sunt.

Respondetur, negando consequentiam. Licet enim res simplex ex se præcisè non postulet ita imperfectè, & inadæquatè concipi, tamen ob suammet perfectionem, ab intellectu imperfecto, non potest aliter concipi; ac proinde ex se, & ratione suæ perfectionis obiectiua sufficit, & apta est terminare plures conceptus simplices, etiam primo intentionales, non synonymos. Et hoc ipsum est habere fundamentum distinctionis actualis per rationem; adeoque distingui ratione ratiocinata, siue ratione cum fundamento in re.

11 Sed in contrarium obijcitur quinto. Intellectus nihil distinguit, vbi non habet fundamentum distinctionis, saltem quo res ipsa simplex concipiatur relatè ad alia à parte rei distincta; alias enim cognoscit rem, vt est: Ergo inanis est illa distinctio rationis ratiocinantis, & rationis ratiocinatæ. Et hoc est argumentum Valquij loc. cit. ex quo rejicit distinctionem illam rationis ratiocinatæ, & ratiocinantis.

Respondetur, negando antecedens: loquendo de proprio fundamento distinctionis. Quando enim vnus & idem Socrates per rationem de seipso prædi-

catur; distinguit vtrique intellectus Socratem per modum subiecti, ab ipso, in quantum est prædicatum; & tamen ratio illa subiecti, & prædicati, respectu Socratis, nullum habet à parte rei fundamentum distinctionis, per quod vt sic referatur ad alia realiter distincta. Item quando eadem essentia hominis primo concipitur confusè, per modum definiti, postea distinctè per modum definitionis; nullum est peculiare fundamentum eiusmodi distinctionis, quo res eadem concipiatur, relatè ad alia realiter distincta; & tamen illa distinguuntur ratione: Ergo non omnis distinctio rationis habet verum eiusmodi, & proprium fundamentum in re; nisi hoc ipsum vocemus fundamentum quasi generale, quod ipsa potest, etiam in quantum à parte rei vna, & simplex est, à ratione aliter, atque aliter (secundum rationes saltem intentionales secundas) aliquo modo concipi, licet perfectionem huiusmodi obiectiuam non habeat, qua possit terminare plures conceptus simplices primo intentionales, non synonymos. Plura de hac re dubijs sequentibus.

D V B I V M I V.

An attributa, & perfectiones diuina distinguantur tantum per respectum ad creaturas; id est, solum ratione nostra, an etiam intellectu diuino & beatorum.

S. Thom. 1. p. q. 13. a. 4. ad 3.

Duo requiruntur ad distinctionem actualem rationis ratiocinata; nimirum fundamentum distinctionis, & actualis distinctio per rationem. Fundamentum explicatum est dub. præced. modus verò actualis distinctionis inter attributa, & perfectiones diuinas, hoc dubio explicandus est. In hac autem re tria sunt controuersa Primum, vtrum attributa diuina possint distingui ratione; sine actuali respectu ad creaturas, quibus æquipolleant; nam vtrum aliqua esse, & distingui possint sine respectu ad creaturas veluti obiecta, siue terminos, quos respiciunt; vt est omnipotentia, omniscientia, ratio idè; quest. 6. dicitur. Secundum, vtrum attributa, & perfectiones diuina ratione distinguantur; etiam per intellectum Dei, & beatorum; an solum per intellectum nostrum seu Viatorum. Tertium, an perfectiones diuina fuerint ab æterno ratione distinctæ: quæ omnia sequentibus assertionibus explicabimus.

Assertio I. Perfectiones, & attributa diuina distingui possunt ratione, sine respectu actuali ad creaturas actu distinctas, quibus æquipolleant. Ita docet S. Thomas in 1. d. 2. q. vn. art. 3. vbi ait: *Quidam nomina dicuntur proprie de Deo, quæ quantum ad significata per prius sunt in Deo, quam in creaturis, vt bonitas, sapientia, & huiusmodi. Et horum diuersitas non nascitur per respectum ad creaturas, imo potius è conuerso. Quia ex hoc, quod ratio sapientia, & bonitas differunt in Deo, diuersificatur in creaturis bonitas, & sapientia, non tantum ratione, sed etiam re. Idem docet Capreolus in 1. d. 8. q. 4. a. 2. qui etiã plura loca S. Thomæ adducit; vt proinde credibile non sit, quod dixit Palatius in 1. d. 2. disp. 2.*

S. Thomam suam illam sententiam in summa mutasse; quando nec Caietanus, nec alij Thomistæ id notarunt; & S. Thomas facile secum ipse potest reconciliari, iuxta sensum sequentis assertionis. Eandem assertionem primam tradunt Bacon in 1. d. 2. q. 2. a. 3. & 4. Torres 1. p. q. 28. a. 2. disp. 2. dub. 3. Molina 1. p. q. 28. a. 2. d. 3. concl. 5. Gillius lib. 2. tract. 6. cap. 10. num. 3. & 4. vbi citat Hispanensem, & alios, etsi quidam absolute dicant, attributa, & perfectiones diuinæ, non posse distingui ratione, sine respectu ad creaturas; quos citabimus assert. seq.

Probatur assertio. Quia vt perfectiones, & attributa diuina distinguuntur ratione, satis est, vt & ipsa formaliter sint in Deo secundum proprias rationes; puta scientia, sapientia, bonitas, amor, iustitia, intellectus, voluntas, &c. & vt à nobis secundum proprias etiam eiusmodi rationes, distincte pluribus conceptibus in adæquatis concipiuntur: sed vt cumque esse, & fieri potest, sine respectu actuali ad creaturas. Ergo etiam ratione à nobis distingui possunt, sine respectu actuali ad creaturas. Maior est manifesta; quia attributa diuina per hoc distinguuntur ratione; quod à nobis secundum proprias rationes diuersis conceptibus distincte cognoscuntur; ita vt conceptus & ratio formalis vnius non sit alterius.

Minorem quoad primam partem expresse docet S. Thomas in 1. d. 2. q. 1. art. 3. quæst. iunc. 3. vbi contra Auicennam, & Rabbi Moysen docet, rationes attributorum diuinorum esse vere ac proprie in Deo. Et in 1. p. q. 13. a. 3. ait, perfectiones significatas per nomina attributorum, proprie competere Deo, & magis proprie, quam ipsis creaturis. Eadem est communis sententia Doctorum, vt dicitur quæst. 7.

Secunda pars minoris probatur. Quia propria, & formales rationes attributorum, ac perfectionum diuinarum, nec secundum se habent respectum actuale ad creaturas, quibus quipollent, vt patet; & à nobis hoc ipso concipiuntur distincte, quod deus formamus proprios, & distinctos conceptus, similes ijs, quos sub iisdem nominibus formamus de creaturis; at isti conceptus non inuoluunt actuale respectum ad creaturas, à quibus sunt abstracti: nec enim ratio siue conceptus formalis sapientie, bonitatis, intellectus, voluntatis, dicunt eiusmodi respectum. Quod etiam experientia patet. Nos enim distincte, ac proprijs, diuersisq; conceptibus concipimus in Deo sapientiam, bonitatem, intellectum, ac voluntatem, etiam si actu, & explicitè de creatura vlla, aut perfectionibus creatis nihil plane cogitemus.

Secundò, ad distinctionem rationis inter aliqua, quæ reidem sunt, in genere loquendo, sufficit, vt fieri de illis possint prædicationes diuersæ & contradictoria; at verò de attributis, & perfectionibus diuinis fieri possunt, & sunt eiusmodi prædicationes diuersæ, & contradictoria, sine actuali respectu ad creaturas; vt quod diuinus intellectus intelligat, & generet, non voluntas. Ergo possunt hæc inter se ratione distingui, ac re ipsa etiam ratione distinguuntur, sine respectu actuali ad creaturas.

Assertio II. Perfectiones, & attributa diuina non possunt à nobis ratione distingui, sine respectu ad creaturas actu distinctas, quasi virtuali, seu habituali. Ita à fortiori sentiunt illi, qui absolute docent, attributa in Deo à nobis non posse distingui, sine re-

spectu ad creaturas distinctas; speciatim Suarez lib. 1. de Deo, cap. 13. num. 9. vbi ait: *vt nos aliqua distinguamus ratione, duo sufficienti iuxta doctrinam D. Thomæ q. 7. de potentia, art. 6. & in 1. d. 2. q. 1. a. 2. & 3. vnum est, quod non concipiamus rem, prout in se est; aliud est, quod concipiamus illam per habitudinem, aut comparationem ad res alias distinctas.* Consentit Gabriel Vasquez 1. p. tom. 2. disp. 117. cap. 3. vbi ait, *consentire de hæc Doctores, quos ipse legere potuerit; & in specie refert S. Thomam in 1. d. 2. q. 1. a. 3. & opusc. 6. q. 1. 2. & 3. & q. 7. de potent. art. 6. Durandum in 1. d. 2. q. 3. num. 10. Capreolum d. 8. q. 4. a. 1. concl. 4. & art. 3. in fine, Augustinum Niphum lib. 12. Metaph. disput. 13. cap. 4. Gotfredum quodlib. 7. q. 1. Et quidem ita expresse loquitur Durandus loc. cit. num. 15. vbi consequenter etiam asserit, differentiam attributorum secundum rationem, non posse habere sufficiens fundamentum in natura diuina absolute accepta, nisi comparetur ad realem diuersitatem, quæ in creaturis est, vel esse potest.*

S. Thomas verò, & Capreolus non ita absolute loquuntur, nec aliud intendunt, quam quod in assertionem dictam. Etenim S. Thomas q. 7. de potent. art. 6. ita loquitur: *Diuersitatis ergo, vel multiplici- tatis nominum causa est ex parte intellectus nostri, qui non potest pertinere ad illam Dei essentiam videndam secundum quod est, sed videt eam per multas similitudines eius deficientes, in creaturis, quasi in speculo renitentes.* Et hic 1. p. quæst. 13. art. 4. ad 3. ait: *Intellectus noster multipliciter apprehendit eum, sicut res multipliciter ipsum representat.* Non ergo dicit S. Thomas, ad perfectiones diuinas ratione nostra distinguendas, necessariam esse actuale relationem, siue comparisonem Dei ad creaturas: sed vt cognoscamus Deum imperfectè, & per multas similitudines in creaturis relucentes; hoc est, per multas, ac diuersas rationes formales à creaturis abstractas. Eodem modo loquitur S. Thomas in 1. d. 2. art. 3. quæst. 4. & ex eo Capreolus cit. quæst. 4. art. 1. concl. 4. vbi ait: *Istarum rationum pluralitas causa, est Dei plena perfectio, & nostri intellectus limitatio.* Quam mox ibidem verbis S. Thomæ ita declarat: *Intellectus enim noster non potest vna conceptione diuersos modos perfectionis accipere; tum quia ex creaturis cognitionem accipit, in quibus sunt diuersi modi perfectionum secundum diuersas formas, tum quia hoc, quod est in Deo vnum & simplex plurificatur in intellectu nostro, etiam si immediate à Deo reciperet.*

Ex quibus sumitur ratio assertionis. Quia ad hoc, vt perfectiones diuinae ratione à nobis distinguantur, per respectum quasi virtualem, seu habitualem ad creaturas, satis est, vt cognoscantur à nobis distincte secundum proprias rationes formales, per species, & conceptus communes, quos ex rebus creatis, ac similibus perfectionibus in rebus creatis re ipsa distinctis abstraximus: atqui hoc prorsus necessarium est, vt perfectiones diuinas, & concipiamus, & distinguamus; quandoquidem quicquid de Deo intelligimus, non nisi per species rerum creatarum intelligimus: Ergo etiam perfectiones necessariò distinguimus per respectum saltem virtualem ad creaturas. Maior sumitur ex S. Thomæ loc. cit. & probatur. Quia hoc ipso, quod species, quibus distinguimus perfectiones in Deo,

sunt

sunt à creaturis acceptæ, easque adeo habitualiter respiciunt, tum ut effectus ab ipsâ causati, tum ut similitudines, & causæ representationis earundem, iam hoc ipso perfectiones diuinæ distinguuntur à nobis, per respectum quasi virtualem, seu habitualem, ad creaturas; etiamsi actu nullam comparationem inter Deum, & creaturas instituiamus. Non nego tamen, ad hoc, ut eam distinctionem rationis quasi reflexè cognoscamus, necessarium esse, ut Deum cum creatis perfectionibus actu comparemus; ad eum modum, quo multi sentiunt, naturam fieri vniuersalem per notitiam abstratiuam directam; etsi non cognoscatur vniuersalis, nisi per comparatiuam, & reflexam. Quo sensu intellige illud, quod S. Thomas in 1. d. 2. cit. q. 1. a. 3. post verba citata assertionem præcedente immediatè subiicit: *Sed verum est, quod diuersitas talium nominum (seu distinctio attributorum) prout prædicantur de Deo, innotescit nobis ex diuersitate eorum in creaturis.*

7 Vtramque vero simul conclusionem tradidisse mihi videtur S. Thomas in 1. d. 2. q. 1. art. 3. quæstiuncula 4. vbi ait: *Pluralitas nominum venit, ex hoc, quod ipse Deus nostrum intellectum excedit. Quod autem Deus excedit intellectum nostrum, est ex parte ipsius Dei, propter plenitudinem perfectionis eius, & ex parte intellectus nostri, qui deficienter se habet ad eam comprehendendam, &c. Qui ergo dixerunt, quod pluralitas ista est tantum ex parte intellectus nostri, vel ex parte effectuum, quodammodo verum dixerunt, & quodammodo non: si enim hoc referatur ad causam multiplicationis, sic verum dicunt, quod est ex parte intellectus nostri, & effectiuè quodammodo, ex eo, quod intellectus noster non potest concipere diuinam perfectionem vna conceptione; sed pluribus: cuius vna ratio est ex hoc, quod est assuefactus ad res creatas. Si autem referatur ad modum, quo istæ rationes attribuantur Deo, falsum dicunt, non enim ex hoc, quod bona facit, vel quia ad modum bonorum se habet, bonus est; sed quia bonus est, ideo bona facit, & alia participando eius bonitatem, ad modum eius se habent. Unde si nullam creaturam fecisset, nec facturus esset, ipse in se talis esset, ut posset verè considerari secundum omnes istas conceptiones, quas habet nunc intellectus noster, ipsum considerando. Vbi expressè docet S. Thomas, causam distinguendi attributa diuina ex parte intellectus nostri, esse imperfectionem nostri intellectus, qua fit, ut perfectionem diuinam non possimus sine pluribus conceptibus concipere & intelligere; eo quod cognitionem ex rebus creatis acceptam habeamus: tamen si attributa hæc verè Deo conueniant, sine respectu actuali ad creaturas, &c.*

Assertio III. Intellectus Dei, & beatorum, non distinguit attributa, & perfectiones diuinas, licet eas, vt à nobis distinctas cognoscat. Primam partem expressè tradunt Capreolus in 1. d. 8. q. 4. art. 3. in fin. Suarez 1. p. lib. 1. de Deo cap. 13. num. 7. & lib. 4. de Trinit. cap. 4. num. 17. Vasquez 1. p. tom. 2. disp. 118. cap. 2. Idemque supponit S. Thomas locis antea citatis, in quibus vbique distinctionem eam perfectionum diuinarum refert ad imperfectum nostrum intelligendi modum: Etsi contrarium sentiunt Henricus quodlib. 5. q. 1. Item Varro apud Aureolum in 1. d. 8. q. 3. a. 1. Torres 1. p. q. 28. a. 2. disp. 2. dub. 3. & Molina ad quæst. 28. a. 2. disp. 3. conc. 5. qui docent, intellectum diuino, & beatorum,

distingui posse diuinas perfectiones, sine ullo respectu ad creaturas, ac imperfectum nostrum intelligendi modum. Durandus verò in 1. d. 2. q. 3. num. 20. vt & recentiores quidam, concedere videntur, Deum distinguere ratione, diuinas perfectiones, saltem per respectum ad creaturas, siue ad nostrum imperfectum intelligendi modum.

8 Probatur assertio primum autoritate S. Bernardi lib. 5. de consideratione ad Eugenium, vbi ait: *Vnus sum protulisse plura; sed vnum est: vnus Deus signatus est pro capto nostro, non pro suo statu. Diuisus est hic, non ille; Voces diuersæ, semitæ multæ, sed vnum per eas significatur, vnus queritur.* Et paulo post: *Nobis autem, quia non possumus cum Deo simplicitate contendere, dum contendimus apprehendere vnum, occurrit veluti quadruplicatum: facit hoc speculum, & enigma, per quod solum videre datur: cum autem videbimus faciem ad faciem, videbimus sicuti est. Nec enim iam tunc fragilis acies mentis nostræ, quantumlibet vehementer intendens, aliquatenus resiliet, dissihet in suam pluralitatem: colliget semagis, adunabit, conformabitque vnitati illius, vel potius vnitati illi, vt vna vni facies respondeat faciei. Quem locum bene expendit Vasquez loc. cit.*

Deinde probatur ratione. Quando enim directè vnum à parte rei simplicissimum, per vnum simplicissimum conceptum, seu cognitionem, videtur, sicuti est, non est vnde in eo plura ratione distinguantur: non ex parte obiecti, quia simplicissimum est; & licet æquiualeat multis, vnum tamen esse est, quod omnibus respondet: non ex parte cognitionis; quia vnica simplicissima esse ponitur; sed Deus à parte rei est vnum simplicissimum obiectum, quod Deus, & beati visione beatifica (de hac enim loquimur) vident vno simplicissimo actu, sicuti est: Ergo non est, vnde per eam cognitionem in Deo plura ratione distinguantur. Præterea ad hoc, vt per intellectum plura, in re simplicissima, ratione distinguantur, necesse est, vt ea res simplex pluribus inadæquatis conceptibus cognoscatur, quorum vnus vnam rationem, alius aliam rationem obiectiuam cognoscat: Sed hoc est impossibile in Deo, & beatifica visione, vt dictum, Ergo, &c. Ad hæc, si Deus, & beati visione beatifica plura attributa, & perfectiones in Deo ratione distinguerent, tunc etiam ipsi eadem illa cognitione facerent Ens rationis, cum ipsa met illa distinctio rationis sit relatio, adeoq; ens rationis: sed consequens videtur absurdum: vt Deus, & beati eiusmodi fragmenta rationis efficiant, vt dicitur q. 8. Ergo.

9 Denique huc etiam S. Thomas in 1. d. 2. q. 1. art. 3. quæstiunc. 4. refert quendam scripturæ locum, cum ita ait: *si intellectus noster Deum per semetipsum videret, illi rationi posset imponere nomen vnum, quod erit in patria. Et ideo dicitur Zachar. ultimo, In illa die erit Dominus vnus, & nomen eius vnum. Istud autem nomen vnum non significaret bonitatem tantum, nec sapientiam tantum, aut aliquid huiusmodi, sed significata omnium istorum includeret.* Vbi tamen simul rectè concedit S. Thomas, beatos extra visionem beatificam, alia cognitione, ac per plures conceptus posse plura in Deo ratione distinguere: de quo non est controuersia. Idem etiam expressè docent Ferrarientis 3. cont. gent. cap. 56. Capreolus in 1. d. 27. q. 2. a. 3. & Vasquez 1. p. disp. 48. num. 8.

Secundam partem assertionis expressè tradunt non solum Henricus, Torres, Molina, sed etiam S. Thomas 1. p. q. 15. a. 2. ad 3. & 4. Item Capreolus, Suarez locis cit. & Vasquez ibidem cap. 3. num. 10. & est res adeò certa, ut non videatur posse negari. Probat. Quia Deus intimè, & perfectissimè intuetur imperfectum nostrum modum intelligendi, & quicquid cum eo coniunctum est. Ergo optimè etiam videt, nostro modo intelligendi attributa diuina ratione distingui. Idè seruata proportione beatis etiam potest accommodari, saltem indefinitè loquendo, & abstrahendo à modo cognitionis; quia etiam beati nos, nostrasque intellectiones etiam circa Deum intelligunt, non omnes omnia; sed alias alij: siue id fiat per visionem beatificam, siue per proprias species, & reuelationes. De qua re quaest. 6. agendum.

Assertio IV. Perfectiones, & attributa diuina, propriè & formaliter non fuerunt ab aeterno ratione distincta. Colligitur ex dictis precedenti assertioni; & supponunt citati pro eadem; etsi contrarium sentiant Henricus, Torres, Molina, & quidam recentiores, qui concedunt etiam, Deum facere entia rationis. Ratio assertionis est. Nam si fuissent ab aeterno ratione distincta, aut fuissent ita distincta intellectu diuino, aut creato. Non primum; quia intellectus diuinus ea non distinguit, ut dictum. Nec secundum; quia ab aeterno nullus fuit creatus intellectus, qui ea distingueret. Quamquam interim Deus ab aeterno vidit, ea per intellectum humanum fore aliquando distinguenda; quod est videre, distinctionem futuram; non autem factam. Idem in simili accidit cum alijs entibus rationis, quae propriè, & formaliter non sunt, nisi cum ab intellectu creato efficiuntur; licet eam intellectus conceptionem Deus ab aeterno viderit.

Vbi etiam obseruandum discrimen inter virtualem distinctionem, & distinctionem rationis, si formaliter, & propriè loquamur. Quia virtualis distinctio, quae praecise talis est, cum non sit aliqua distinctio vera, & actualis, seu formalis, sicut quod eminenter, seu virtute tale est, verè actualiter, & formaliter tale non est, significat tantum fundamentum, quod est in re ipsa ad distinctionem rationis faciendam; vnde etiam est ante operationem intellectus, non minus, quam ipsam fundamentum, quod est, ut diximus, singularis eminentia ipsius rei, quae vnitè continet ea, quae, in creaturis diuisa sunt. Rationis autem distinctio, cum sit actualis distinctio per rationem facta, propriè non est ante operationem intellectus, ut pluribus Vasquez d. 118.

Ceterum contra has duas assertiones posteriores obiecitur primò. Deus, & beati intelligunt omnem perfectionem, & rationem quidditativam, quae est in essentia diuina. Ergo etiam intelligunt in Deo rationem intellectus, & voluntatis; rationem iustitiae, & misericordiae; quia haec omnia sunt in ipso, ut superius ex S. Thoma dictum: haec autem perfectiones distinctae sunt; ergo intelligunt eas distinctas; ac proinde ipsi attributa reuera distinguunt.

Respondeo concedendo, Deum, & beatos haec omnia intelligere; sed nego idcirco intelligere ut distincta (nisi per rationem nostram) aut suo intellectu distinguere; quia haec omnia intelligunt vnico simplicissimo conceptu, & uti à parte rei sunt vnum

simplicissimum esse diuinum, quod omnia, & singula attributa intimè, & quidditatiuè includit, ut dicitur dub. seq.

Obijcitur Secundo. Qui cognoscit aliqua, ut distincta secundum rationem cuiuscunque intellectus cognoscentis, is eo ipso distinctè illa cognoscit; Ergo distinguit. Deus cognoscit attributa diuina, ut distincta cognitione nostra: Ergo distinguit.

Respondetur negàdo primū cōsequēs. Quia aliud est habere pro obiecto distinctionē siue cognoscere distinctionē rationis ab alio factā; aliud distinguere: sicut aliud habere pro obiecto discursū, & cognoscere illū; aliud est discurrere. Sicut ergo Deus cognoscit quidē discursus nostros, nec tamē discurret, ita etiam cognoscit nostras distinctiones, & entia rationis, nec tamen idē sua ratione distinguit, aut facit entia rationis. Ratione enim distinguere aliqua, non est distinctionem, aut distinctè cognoscere, sed suomet intellectu, ea, quae à parte rei vnum planè sunt, secundum rationes diuersas inadæquate cognoscere; ita ut ipsa cognitione multiplici, denominari etiam res ipsa possit ratione, siue secundum esse intellectum multiplex, quae ratione etiam inferius quaest. 8. dicemus, Deum et si cognoscat entia rationis, non tamen facere entia rationis.

D V B I V M V.

An Attributa Dei positua, sint de ratione, quidditate, & conceptu Diuinae Essentiae.

S. Thom. 1. p. q. 3. a. 6. & q. 6. a. 3. & q. 13. a. 6.

Tamet si quidem ex dictis satis constet, attributa diuina omnia, etiam positua, esse ratione distincta ab essentia; adhuc tamen est quaestio, annon saltem haec in ratione, & conceptu adæquato essentiae includantur, seu ad eam quouis modo pertineant: quia etiam inter ratione distincta, vnum potest esse de ratione, & conceptu alterius; sicut definitio de ratione definiti, superius de ratione inferioris.

Quam ob causam quatuor etiam sunt Doctorum hac de re sententiae, prima absolute affirmat, eiusmodi attributa, etiam iuxta nostrum concipiendi modum, esse de essentia, & conceptu Diuinitatis. Ita Bartholomaeus Torres 1. p. q. 28. a. 2. disp. 2. dub. 1. Molina 1. p. q. 28. art. 2. disp. 4. & disp. 6. concl. 3. & 4. Suarez 1. p. lib. de Deo, cap. 11. & lib. 4. de Trinit. cap. 5. Franciscus Zumel 1. p. q. 28. art. 2. d. 3. & 8. Bannes eodem art. 2. alijque recentiores plures.

Citatur etiam S. Thomas q. 27. art. 2. ad 3. vbi ait: *In perfectione Diuini esse omnia contineri, quae cum ad eius perfectionem pertinent.* Item S. Augustinus lib. 6. de Trinit. cap. 7 vbi ait: *Non est ibi aliud beatum esse, & aliud magnum, aut sapientem, aut verum, aut bonum esse, aut omnino ipsum esse.* Et lib. 7. de Trinit. cap. 1. *Quid enim, inquit, aliud dicimus, cum dicimus, hoc est illi Esse, quod sapere, nisi eo est, quo sapiens est.* Et rursū, *Eadē eius magnitudo, quae virtus, & eadē Essentia, quae magnitudo.* Et in fin. *Eadē ibi sapientia est, quae essentia.* Plura citantur à Torre ex lib. de cognitione vere vitae. sed qui existimatur non esse Augustini. Similia habet Boetius lib. 2. de Trinit. & Anselmus in Monolog. cap. 6. qui docet, attributa eiusmodi substantiatiter, & in quid de Deo, siue diuinitate predicari. Rationes inferi exponetur.

Secunda.

Secunda sententia negat, attributa etiam à parte rei esse de essentia Dei, siue Diuinitatis. Ita Scotus in 1. d. 8. q. 3. eum suis, quos citauimus supra dub. 2. qui non solum docent, attributa ab essentia ex natura rei distingui, sed etiam hæc, veluti passionem essentia non esse de ratione essentia; cum tamen alioqui etiam in ijs, quæ ex natura rei differunt, unum possit esse de ratione alterius; vt corpus de ratione totius hominis, & secundum aliquos gradus Metaphysicus superior de ratione inferioris: & substantia de ratione corporis, aut animalis, &c.

Tertia sententia est, formaliter, ac iuxta nostrum concipiendi modum, attributa diuina etiam absoluta, non esse de ratione, seu conceptu essentia diuina: quare si in propositionibus seruetur sensus formalis, de essentia in abstracto formaliter non prædicari: esto alioquin obiectiue, & à parte rei includantur in Essentia Dei. Ita docent Alensis 2. p. q. 49. Albertus in 1. d. 8. a. 3. & 4. Richardus d. 3. a. 2. q. 1. Ferrariensis lib. 1. cont. gent. cap. 24. Ariminenfis in 1. d. 8. q. 2. a. 3. Capreolus in 1. d. 8. q. 4. a. 2. resp. ad argum. 16. Aureoli, Abulensis q. 1. in cap. 6. Exodi, Caietanus in cap. 2. 1. Genes. Vasquez 1. p. tom. 2. disp. 1. 19. cap. 2. & significat Gregorius de Valentia q. 13. punct. 5. adeo ut hæc sit communis sententia veterum Scholasticorum.

Quarta sententia est quorundam recentiorum, qui in attributis diuinis singulis distinguunt has duas rationes, nimirum rationem substantia, siue substantialis perfectionis; & rationem propriam, ac speciale cuiusque attributi; nimirum rationem formalem, & abstractam sapientia, qua præcisè sapientia est, &c. Ex his dicunt, essentiam diuinam, etiam vt à nobis concipitur per modum naturæ substantialis, & formæ constituens Deum, qua Deus est, includere essentialiter perfectiones absolutas, quoad priorem illam rationem perfectionis substantialis; non autem quoad propriam, ac speciale cuiusque attributi rationem, quatenus nimirum attributa præcisè concipiuntur sub perfectionibus, quæ in creaturis accidunt substantia.

Assertio I. Attributa diuina omnia, & singula, identicè, & à parte rei prorsus idem sunt cum essentia diuina. Est certa, & communis Doctorum, neque hac de re hoc loco est questio; & patet ex dub. 2. vbi ex instituto oppositam Scoti sententiam, quoad distinctionem ex natura rei inter Essentiam, & attributa, refutauius; quanquam nec Scotus neget, attributa identicè vnum esse cum essentia; sicut etiam in creatis rebus, quantitas cum figura, sessio cum sedente, modi itidem intrinseci rerum cum modificatis rebus, identicè idem, ac res eadem sunt; eum strictè realiter non distinguantur.

Assertio II. Entitas obiectiue respondens singulis attributis, est de intrinseca ratione, & conceptu Essentia diuina. Est itidem certa, & sequitur ex præcedente assertione. Cum enim attributa à parte rei idem planè sint cum essentia; non potest entitas attributis singulis obiectiue respondens alia esse, quam ipsa entitas essentia diuina, quæ proinde non potest non esse de intrinseca ratione, & conceptu essentia diuina.

Assertio III. Omnia attributa, omnesque perfectiones Dei reales absolutæ, etiam secundum pro-

prias suas rationes, obiectiue, & à parte rei, sunt de Essentia, & quidditate ipsius Dei, ac Diuinitatis. Hæc est communis doctrina Scholasticorum contra Scotum, & eius asseclas supra relatos; speciatim autem hanc assertionem tradunt Magister in 1. d. 8. Altisiodorensis lib. 1. cap. 5. q. 5. Albertus in 1. d. 8. art. 3. & 4. & in sum. tract. 14. q. 57. Durandus in 1. d. 3. q. 3. num. 8. Heruzus q. 1. & 2. Ockam in 1. d. 2. q. 1. Marilius in 1. q. 12. a. 3. Capreolus & Ferrariensis loci citatis. Caietanus de ente & essentia q. 12. Gregorius de Valentia, Torres, Molina, Vasquez num. 11. alijque citati pro prima, & tertia sententia.

Idem expressè docet S. Thomas, non solum in locis à Torre pro prima sententia relatis, sed etiam in pluribus alijs. Sic enim 1. p. q. 3. art. 6. sentit, attributa non prædicari de Deo per accidens, nec per se, secundo, sed per se primo. & q. 6. art. 3. ait: *qua de alijs dicuntur accidentaliter, Deo conueniunt essentialiter, vt esse potentem, sapientem, & alia huiusmodi.* Et q. 13. non solum art. 1. ait; nomina istorum attributorum significare substantiam Dei, dicitque de Deo *substantialiter*; sed etiam ibidem art. 6. ait; *hæc attributa prædicari essentialiter de Deo.* Eadem est doctrina communis non solum S. Augustini loc. cit. sed aliorum etiam SS. Patrum. Basilus lib. de Spirit. sanct. cap. 9. ait: *Cui bonitas est ipsa essentia.* Gregorius Nyssenus apud Cyparissiotam decad. 10. cap. 6. *Cuius essentia sapientia est.* Leo epist. 91. vel 93. ad Turibium: *de Deo quidquid digne utriusque sentitur, non qualitas est, sed essentia.* Et similia plura retulimus supra dub. 2.

Probatur assertio primo. Quia in ipso Deo, à parte rei, cum sit actus purus, & ens per essentiam; vt dictum q. præced. dub. 5. nullum prorsus est accidens, nec prædicamentale, nec prædicabile, vt magis patebit q. seq. at vero si attributa diuina positiua obiectiue, & quatenus à parte rei in Deo sunt, non essent de essentia, & ratione ipsius Dei, ac Diuinitatis, essent plane in ipso Deo à parte rei quædam accidentia diuina naturæ: Ergo, &c.

Secundo. De ratione, & quidditate essentia diuina, prout obiectiue à parte rei existit, est, intrinsecè, adeo que essentialiter includere omnes perfectiones absolutas simpliciter simplices: sed attributa diuina absoluta sunt quædam perfectiones absolute simpliciter simplices, vt magis suo loco patebit q. 4. Ergo sunt obiectiue saltem de ratione, & quidditate essentia diuina. Maior probatur. Quia essentia diuina re ipsa est Ens perfectissimum, & simpliciter infinitum, in seipso intrinsecè includens omnes perfectiones modo possibili, & optimo.

Tertio. Quia iuxta oppositam Scoti sententiam, fatendum esset, quidditatem attributi diuini, à parte rei non esse quidditatem essentia diuina; & e contra: hoc vero est impossibile: sic enim & plures à parte rei essent quidditates absolute in Deo; & necessario in Deo admittenda esset aliqua compositio ex essentia, & attributis Dei; conuenirent enim, & vnirentur ad vnum aliquid, scilicet Deum, constituendum, etiam vt distinctæ quidditates à parte rei, ante omnem operationem intellectus.

Quarto. Si non essent à parte rei, vt in Deo sunt, de Essentia Dei, tum illa quidam à parte rei essent proprietates diuinam essentiam consequentes; seu

quoquo

quoquo modo ea posteriorēs sed hoc est impossibile. Implicatenim contradictionem, quicquam absolutum in Deo esse productum, seu ipsam essentiam diuinam ullis proprietatibus re ipsa perfici: esset enim planē tunc Ens potentiale, &c. Ergo. Plura contra Scori sententiam attulimus supra cit. dub. 2.

Assertio IV. Attributa sunt de ratione, & Essentia Diuinitatis, iuxta ipsum intelligendi modum Dei, ac beatorum. Ita sentiunt citati pro præcedenti assertione. Ratio est: Quia isti vident Deum sicuti est: Ergo cum a parte rei attributa sint de ratione diuinitatis, erunt etiam iuxta istorum concipiendi modum. His accedunt dicta superius dub. 4.

6 Assertio V. Iuxta nostrum tamen imperfectum concipiendi modum, attributa non solum respectiua, sed etiam absoluta, sunt extra conceptum essentia diuinæ; ita vt secundum eundem imperfectum concipiendi modum, in abstracto, nec essentia de attributis, nec attributa de essentia formaliter prædicentur. Ita sentio cum Auctoribus tertiæ sententiæ.

Pro cuius declaratione obseruandum, aliam Deum, ac beatos, de substantia, siue Esse diuino, notitiam habere; aliam nos viatores. Illi enim propriam, & velut adæquatam esse diuini notitiam habent; idque per proprios, non alienos, seu analogicos conceptus intelligunt. Quo fit, vt vno simplici intuitu totum illud Esse quodammodo exhauriant, nullā penitus facta distinctione Essentiæ, personalitatis, relationum, aliorumque attributorum, in Deo, ab ipsa essentia, vt dictum dub. 4. Nos vero quamdiu Deum, vt est in se, non intuemur, res diuinas non intelligimus, nisi conceptibus communibus à creaturis abstractis, ac per analogiam ad res creatas; ideoque necessariò vnicum illud, & simplicissimum Esse ratione nostra, per varios conceptus, ad similitudinem rerum creatarum, distinguimus, non quidem errore aliquo intellectus, cogitantes, seu affirmantes, esse distincta, quæ non sunt distincta; sed abstractione præcisionis; dum vnum cogitamus, Deoque tribuimus, aliud eidem per notitiam nostram, seu eundem illum conceptum formaliter non tribuendo. Sic ergo Deum ipsum in se concipimus, velut substantiam viuentem, intelligentem, spiritualementem, increatam, seu velut Ens, quod est à se, super omnia existens; quodque est intrinseca vi principium omnium, & remotum ab omnibus, iuxta S Thomam q. 13. a. 8. & 2. & ea, quæ diximus quæst. præced. dub. 5. Ipsam verò essentiam in abstracto concipimus, veluti formam completam, non formabilem, omni aliâ naturâ superiorē; attributa verò, vt perfectiones substantiales quidem, & diuinæ naturæ conaturaliter debitas; at non essentielles, sed essentia secundum rationem quodammodo posteriores. Quo circa etiam ex conceptu essentiæ diuinæ attributa, & in his vnum attributum ex altero demonstramus. Relationes deniq; seu proprietates personales concipimus, quasi modos quosdam substantiales ipsius essentiæ; non quod tales à parte rei sint; verè scilicet perficientes naturam; sed quod instar talium seu proprietatum seu modorum à nobis concipiuntur, omni imperfectione seclusa.

7 Quibus positis, probatur assertio primum auctoritate. Nam vniuersim attributa, iuxta nostrum con-

cipiendi modum esse, vel potius concipi, extra essentiam Dei, indicat S. Dionysius lib. de myst. Theolog. cap. 1. vbi de natura Diuina ait: cum ipsa existimanda sit multo prior, & antiquior priuationibus, cum omni & negationi, & affirmationi antecellat. Et ibidem cap. 5. ait: profitemur, nec esse, eius affirmationem omnino nec negationem; sed eorum, quæ illa sequuntur, affirmationes, negationesq; facientes, &c. Idem clarius docet Basilius lib. 1. cont. Eunomium, vbi ait, nomina attributorum ponere aliquid eorum, quæ Deo insunt, & circa eum inspicuntur. Similia habet Gregorius Nyssenus lib. de Trinit. sub finem.

Idem tradit S. Damascenus lib. 1. de fid. c. 4. vbi ait: quæcumq; per Theologiam affirmatiua de Deo dicimus, non naturæ eius, sed ea, quæ sunt circa naturam, insinuans; Nam et sibi vnum, si ipsum, si sapiens, si quiduis aliud dixeris, non naturam dicis Dei, sed ea, quæ circa naturam, Et eodem lib. 1. cap. 12. Par est igitur, inquit, unumquodq; eorum, quæ de Deo dicuntur, non quid est secundum substantiam arbitrari significare, sed quid non est, ostendere; aut habitudinem quandam ad aliquid eorum, quæ ab eo distinguuntur, aut eorum, quæ a sequuntur naturam, aut operationem. Hacenus Damascenus. Quod tamen adeo vniuersim ab eo pronunciatum, etiam de ipsis nominibus Deus, & similibus, an & quæ ratione admittenda sit, inferius, q. 6. dicitur.

Interim Damascenum priori assertioni minimè aduersari, sed eadem potius etiam assequari, ipsemet ibidem lib. 1. cap. 12. satis declarat, dum de Deo ait: Totum enim in seipso comprehendens, habet ipsum Esse, veluti quoddam pelagus substantia infinitum, & interminum. Et initio eiusdem captis: Deus, inquit, simplex est, & incompositus; quod autem ex multis, & differentiis coalescit, compositum est: sicutur increatum, non ininitium (siue ininitij expers) incorporeum, immortale, æternum, bonum, conditor em, & id genus substantiales differentias, differentesq; substantias dixerimus in Deo, ex tot coalitum, minime simplex erit, sed compositum, quod quidem extrema impietatis est. Idem quod de attributis absolutis hac assertionem dictum, de relationibus, seu attributis relatiuis, multò frequentius testantur SS. Patres. S. Augustinus lib. 5. de Trinit. cap. 6. ait: Relationes non predicari de Deo, secundum substantiam, neq; etiam secundum accidens, &c. vt suo loco pluribus dicitur.

Ratio generalis assertionis sumitur ex dictis. Quia singulari ista, propter imperfectum nostrum concipiendi modum, quo diuina cognoscimus, habent in nobis conceptus formales distinctos; quorum vnus non includit alium, vt dictum. Obijces primo Non est maior ratio, cur in conceptu formali Essentiæ diuinæ includatur existentia, quam cætera attributa diuina, vt sapientia, potentia, &c. Ergo si hæc non includuntur, nec existentia in conceptu formali Essentiæ includetur; contra ea, quæ dicta sunt assertionem primam.

Respondeo negando assumptum. Tum quia existentia non addit ad essentiam alium conceptum, seu rationem formalem, præter actualitatem, quæ in Essentia diuina non potest non includi. Tum quia si existentia diuina cum Essentia idem esset solum identicè, formaliter autem in ea non includeretur, iam eo ipso abesse posset ab Essentia: sicuti à rebus creatis, eorumque essentis

abesse potest, tamen cum illis identice, ac realiter idem sit, ut ex superiori supponimus, & dicitur quæst. seq. dub. I. Non ita quidem, ut tam essentia rei creatæ, quam eius existentia, seorsim ac separatim, vnaquæque actu esse possit: sed quia existentia rei perire potest, essentia rei secundum se abstractè spectatâ non pereunte.

9 Obijcitur secundo. Si Essentia diuina in suo conceptu non includit etiam formaliter attributa, sequitur, Essentiam diuinam, ut sic formaliter, non esse vere infinitam, aut saltem non concipi à nobis infinitam: cum ut sic non habeat, nec includat omnes perfectiones simplices, siue possibiles in ente simpliciter infinito: consequens est absurdum.

Respondeo. Aut loquimur de perfectionibus diuinis secundum Esse, quod habent à parte rei, & hic cessat disputatio; non enim sunt plures respectu essentia, seu ut cum ipsa identificantur, sed vna simplicissima Entitas, & quidditas, & perfectio; quæ procul dubio omni modo est infinita, obiectiue & à parte rei includens modo perfectissimo omnes perfectiones simplices, & possibiles in ente infinito & vndeque perfectissimo.

Aut loquimur de Essentia, & perfectionibus diuinis, prout à nobis intelliguntur, & ratione distinguuntur; & sic necesse non est, singulas esse, seu potius apprehendi infinitas, in omni ratione entis possibilis, in Deo, iuxta eundem nostrum concipiendi modum; sed infinitas secundum eam tantum rationem Entis, sub qua formaliter apprehenduntur, ut etiam in simili benè respondet Suarez lib. 3. c. 10. n. 8.

Qua ratione essentia diuina à nobis formaliter concipitur, ut immensus, & infinitus fons, & origo infinitæ perfectionis etiam attributalis: Sapientia, vero, ut scientia infinita, omni termino & sine carens, ex parte obiecti intelligibilis, ipsiusque modi intelligendi: voluntas autem, ut vis infinita volendi tam ex parte obiecti voliti, quam ex modo volendi: potentia, seu virtus operatiua ad extra infinita, tum ex parte obiecti operabilis seu possibilis, tum ex modo & ratione operandi; & sic de cæteris.

10 Neque satis est, vt dicamus, de ratione essentia esse attributa diuina, etiam iuxta nostrum concipiendi modum, quod ex vno attributo diuino, seu Essentia ipsa, siue etiam Entitate obiectiue respondente cuiuslibet perfectioni diuinæ, cæteræ omnes Dei perfectiones inferri possint; aut quod ipsa entitas diuina, quolibet attributo formaliter significata, re ipsa omnem perfectionem includat; cum etiam in rebus creatis attributa colligantur ex essentijs, & nonnunquam cum Essentia rei identificentur, ut figura cum quantitate, & secundum aliquos potentia animæ cum ipsa anima: sed videndum, sub qua ratione entitas ipsa diuina formaliter hoc vel illo attributi nomine significetur. Si enim sub certa quadam, & contracta solum ratione perfectionis, siue attributi alicuius, nostro concipiendi modo significetur, tunc etsi quidem ipsa obiectiue simpliciter in omni genere entis sit infinita, nostrâ tamen concipiendi ratione formaliter non erit eo modo infinita, sed infinita solum secundum certam rationem huius, vel illius perfectionis, siue attributi, modo explicato.

Obijciet tertio. Si attributa non sunt de ratio-

ne, & formali conceptu Essentia, sequitur esse vnum cum Essentia solum identice, eo modo; quo in rebus creatis essentia & existentia, quantitas & figura vnum sunt identice: consequens est falsum, quia in his existentia potest abesse ab essentia; uti & figura à quantitate.

Respondeo, negando sequelam, ob eam ipsam causam, quæ obiecta fuit. Quia attributa ita cum essentia diuina identificantur, ut sic Essentia diuina ex sua ratione essentiali, qua talis est, etiam nostro concipiendi modo, sit quasi fons necessarius, & essentialis attributorum, adeoque immutabili, & absoluta necessitate sibi, etiam iuxta nostrum concipiendi modum, adiungi debeat attributa ipsa diuina: quod tamen de existentia ad diuinam essentiam comparatâ dici non potest: nam si in quocunque rationis signo concipiamus Essentiam sine existentia, impossibile est, ut ab ea secundum rationem nostram quasi emanet existentia; cum non ens non possit vlla ratione esse fons entis, seu existentia, ut superius argumentati sumus quæst. I. dub. 5. Accedit quod attributa diuina sunt de ratione, & conceptu Essentia diuina obiectiue, siue prout & à parte rei existit, & à beatis, ac ipso Deo cognoscitur, ut in Assertionem 2. & 4. dictum.

Obijciet Quarto. Eo ipso, quod nos Diuinitatem ita constitutam esse cognoscimus, ut de eius essentia re ipsa etiam sint attributa, ut dictum, sequitur hæc esse de ratione essentia, etiam iuxta nostrum concipiendi modum.

Respondeo distinguendo sequelam. Sunt enim quidem, etiam iuxta nostrum concipiendi modum, attributa de ratione essentia obiectiue, ut dictum, sed non secundum eum conceptum formalem imperfectum, & inadæquatam, quem nos de Essentia formamus.

Obijciet quinto. Nostra notitia, & concipiendi ratio, debet conformis esse obiecto, saltem ex parte rei cognita; aut non est vera: sed non potest dici conformis obiecto cognito, si ita essentiam diuinam apprehendat, & declaret, ut attributa non sint de conceptu Essentia, cum tamen obiectiue sint de essentia; sicuti quia rationale est de essentia hominis, falsus esset ille conceptus formalis, & essentialis hominis, quo non includeretur etiam rationale: neque adeo etiam rectè diceretur rationale, vel quicquam aliud non esse de Essentia, & ratione hominis, iuxta nostrum concipiendi modum, quod tamen obiectiue est de ratione, & essentia hominis.

12 Respondeo ex mente S. Thomæ I. p. q. 13. art. 12. ad 3. maiorem hoc solum sensu veram esse, ut ne nostrâ notitiâ, aut attribuiamus rei, quod ei non conuenit, aut denegemus ei, quod ipsi conuenit; aut omnino etiam sub falsa quapiam, & repugnante ratione, quæ rei non conuenit, rem apprehendamus, v. g. apprehendendo Deum, corpus, &c. Non est autem vera maior, quasi positue, hoc sensu, quod notitia nostra, & concipiendi ratio, debeat semper totum id, quod obiectiue rei alicui, siue essentia rei alicuius conuenit, apprehendere & exprimere, alioquin enim nullus erit locus siue abstractionibus, siue conceptioni imperfectæ, & inadæquatæ rebus cognitis, earumque essentijs.

Neque exemplum illud ad propositum facit. Quia

cum.

cum nos habeamus proprium, & adæquatum conceptum essentia hominis; nec vero etiam possimus ullum proprium, formalem, & essentialem conceptum hominis formare, quo non includatur rationale; nec denique sit ullum fundamentum, propriam essentiam hominis absque propria differentia concipiendi, non possumus negare rationale esse de ratione, & conceptu hominis, etiam iuxta nostrum concipiendi modum. Secus se res habet cum Essentia diuina, quam nec adæquatè intelligimus; & in qua id ipsum, quod intelligimus, imperfectè intelligimus, ac per analogiam solum ad res creatas; quæque etiam sine formali conceptu attributorum à nobis, quæ talis est, concipi potest; & in qua denique, iuxta imperfectum nostrum concipiendi modum, est fundamentum concipiendi Essentiam sine attributis; eo quod attributa concipiuntur per modum passionum, quæ in rebus creatis re ipsa sunt, extræ essentias ipsarum: hoc enim sufficit, ut saltem ratione nostra, non solum attributa ab Essentiâ diuinâ distinguamus, sed etiam ita concipiamus diuinam Essentiam, ut in eo conceptu attributa non includantur; licet reuera obiectiue, & à parte rei sint de Essentiâ.

DVBIUM VI.

Vtrum Essentia diuina sit de ratione Attributorum; & hæc omnia, & singula de ratione vnus cuiusq; eorum.

S. Thomas 1. p. q. 13. a. 4.

In hac re eadem est sententiarum varietas, quam in præcedente dubio retulimus. Primo enim Scotus vna cum suis asseclis negat, attributa etiam à parte rei aut includere essentia; (sicut nec proprietates rei includunt essentiam, nec ab ea includuntur) aut se inuicem.

Secundo alij docent, attributa omnia, & singula, etiam nostro concipiendi modo, includere, & essentiam, & se mutuo. Ita expressè Torres cit. 1. q. 28. a. 2. disp. 2. dub. vi. Molina eod. a. 2. disp. 4. Bannes, & Zumel ibidem, Suarez lib. 1. de Deo cap. 12. & 13. qui docent, attributa quidem absoluta non tantum includi in conceptu Essentiæ, sed etiam vicissim in suo conceptu includere essentiam, eandemque proinde etiam esse rationem attributorum inter se; ita ut quodlibet respectu alterius sit quasi transcendens, nec vnum possit definiti perfectè, nisi cætera omnia in definitione ponantur, imo ut loquitur Molina disp. 4. Cætera sunt ratio, & essentia cuiusque aliorum; ac proinde quodlibet de quolibet formaliter etiam in abstracto prædicetur. Idem de diuina Essentia, quod scilicet in ratione formali attributorum singulorum includatur, docent Henricus in sum. art. 3. 2. q. 4. Ariminenis in 1. d. 8. q. 2. a. 2. Maior q. 1. Aureolus d. q. 5. q. vn. a. 3.

Tertio alij communiter docent, re ipsa quidem attributa singula includere tam essentiam, quam attributa cætera omnia, at nostro tamen concipiendi modo, non item.

Assertio I. Attributa omnia, & singula obiectiue, & à parte rei essentialiter includunt essentiam diuinam. Ita communis Doctorum, quos pro secunda sententia citauimus, quibus accedunt Capreolus in 1. d. 8. q. 4. a. 2. Marfilus in 1. q. 12. art. 3. Ockam. in 1. d. 2. q. 2. Gabriel. d. 2. q. 1. art. 2. & alij. Idemque significat S. Thomas. locis cit. dub. præced. Probatur. Attributa enim singula essentialiter sunt entitates increatae, ut omnes fatentur; sed re ipsa non est alia entitas increata, quam ipsa essentia diuina, ex dictis dub. præced. & infra q. seq. dub. 1. Ergo attributa singula re ipsa essentialiter sunt ipsa essentia diuina; ac proinde hæc re ipsa est de essentia singulorum.

Assertio II. Attributa diuina singula obiectiue, & à parte rei essentialiter includunt cætera attributa omnia. Ita præter citatos pro secunda sententia, docent Durandus in 1. d. 2. q. 2. num. 7. Heruæus quodlibeto 3. q. 3. Ockam, & Gabriel locis citatis. Qui duo dicunt attributa ita esse idem cum alijs, ut cum seipsis, &c. Probatur. Quia omnia attributa diuina re ipsa includuntur in essentia, ut dictum dub. præced. ac rursum essentia diuina includitur in attributis omnibus, & singulis ex assert. præced. Ergo & attributa omnia, & singula includuntur in attributis omnibus & singulis. Consequentia patet. Quia quicquid includit aliquid, in quo includuntur plura, id ipsum includit etiam hæc plura. Vtramque assertionem sæpè tradunt SS. Patres, ut colligi potest ex his, quæ retulimus dub. præced. & supra dub. 2.

Eandem pluribus confirmat Gillius lib. 2. tract. 1. cap. 1. qui tamen num. 8. & 12. rectè notat, magis propriè dici in Deo esse vnicam rationem essentialem significatam inadæquatè nominibus singulorum perfectionum, eamque secundum se, & prout abstrahit ab hoc vel illo nomine, essentialiter esse omnem perfectionem, quæ attributa, & perfectiones diuinas se mutuo includere; quia hæc ipsa inclusio iam supponit distinctionem earumdem: quia ubi non est propriè distinctio, nec propriè etiam inclusio esse potest: prout verò attributa ratione nostrâ distinguuntur, se mutuo non includunt, ut dicemus.

Assertio III. Attributa diuina, secundum imperfectum nostrum concipiendi modum, Essentiam formaliter non includunt. Ita Albertus in 1. d. 8. art. 3. & 4. Alensius in 1. p. q. 49. & q. 51. m. 1. Richardus d. 3. a. 2. q. 1. Capreolus d. 8. q. 4. a. 2. Ægidius d. 2. p. 1. q. 3. a. 2. Valquez 1. p. disp. 119. c. 2. Gillius lib. 2. tract. 2. cap. 7. num. 7. Probatur. Quia tamen quidem attributa positiua singula formaliter, ac nostro etiam modo concipiendi, dicantur rationem substantiæ diuine, ut dicitur q. 7. non tamen rationem essentia; sed potius, iuxta communem notionem attributi ab omnibus concessam, dub. 1. rationem quasi proprietatis, ratione nostra in Essentiâ radicata; ita ut proinde etiam singula, quatenus formaliter ab essentia diuina ratione nostra distinguuntur, vendicent sibi infinitam perfectionem, non simpliciter, sed in suo genere, ut sæpius dictum, præsertim dub. 3. & 5. Alias, iuxta eundem nostrum concipiendi modum, attributa includerent rationes pugnantes, nimirum & rationem essentia, & rationem proprietatis quasi superadditæ ad essentiam. Idem sentiunt SS. Patres, qui docent, attributa non

signifi-

significare ipsam essentiam, sed aliquid circa ipsam essentiam, quos retulimus dub. præced.

4 Assertio IV. Attributa diuina, secundum imperfectum nostrum concipiendi modum, non includunt formaliter se mutuo. Ita S. Thomas opusc. 72. resp. ad q. 4. & 1. p. q. 13. a. 4. & lib. 1. cont. gent. cap. 35. Bonaventura in 1. d. 8. a. 1. quest. 1. Albertus, Richardus, Capreolus locis citatis, Gregorius de Valentia 1. p. q. 13. p. 5. Vasquez cit. disput. 119. c. 2. Gillius lib. 2. Tract. 1. cap. 8. num. 4. qui rectè notat, hanc esse communem sententiam veterum Theologorum.

Probatur assertio ex dictis supra dub. 3. & 5. Primo. Quia attributa diuina singula id solum formaliter, secundum imperfectum nostrum concipiendi modum, includunt, quod exprimitur conceptu formali, quem sub nomine cuiusque attributi de Deo formamus: at vero conceptus formales cuiusque attributi, cum sint à rebus creatis desumpti, non exprimunt omnes alias aliorum attributorum perfectiones, sed tantum singulas singuli; quales nempe sub eodem nomine formaliter, in rebus creatis, respondent ipsi diuinis perfectionibus: Ergo attributa formaliter, iuxta imperfectum nostrum concipiendi modum, non includunt omnes omnium attributorum perfectiones, sed solum propriam singula.

5 Secundo. Si attributa omnia, & singula, etiam iuxta nostrum concipiendi modum, essent de ratione intrinseca vniuscuiusque, tunc & nomina attributorum omnia essent synonyma; nec etiam analogicè quidem Deo, & creaturis essent communia: Vtrumque est absurdum: Ergo, &c. Sequela maioris probatur. Quia nomina attributorum significant formaliter id, quod nostro concipiendi modo est de ratione, & essentia vniuscuiusque attributi; Ergo si nostro etiam concipiendi modo, attributa omnia sunt de ratione singulorum, nomina attributorum singulorum formaliter significant omnia attributa: esto alioquin ex comuni notione, & prima impositione, ea omnia non significant; quod non obstat synonymiæ: Satis enim est, quod ex usu, & accommodatione ad hanc materiam diuinam, eandem planè significationem habeant; quia in significatis nominum non attenditur vnde, sed ad quid significandum formaliter vsurpentur. Vocabulum enim Hebraicum, *El*, & Græcum *Jeds*, & Latinum *Deus*, sunt synonyma, licet primum à fortitudine, secundum ab intuitione, tertium à dando appellationem sortiantur. Neque propterea, quod ex vi, & etymologia nominis, magis apertè Hebraicum quidem fortitudinem, Græcum prouidètiā, Latinum beneficentiam significant, idcirco ea nomina, desinunt esse synonyma. Quod si formaliter, & directè singula nomina attributorum significant omnia attributa; Ergo nec analogicè sunt communia creaturis: quandoquidem significatio talis nominis, sapientiæ v. g. qua formaliter significatur bonitas, iustitia, misericordia, &c. nec analogicè quidem communis est creaturis.

6 Alia ratio est nominis concreti, & abstracti, v. g. Dei, & Deitatis; definitionis, & definiti; quia concretum habet duplex significatum, materiale, & formale; quale non habet abstractum. Definitio sub

duplici conceptu significat; definitum sub vno: at vero simplicia nomina abstracta, si in formali significatu nō differūt, nullo modo possunt differre: nam quod explicitè vnum magis, quam alterum significare dicuntur, si directè alioquin, & ex mente, ac vsu loquendi, æque directè omnia significant, solam diuersitatem indicat ex parte Erymi, seu primæ impositionis vniuscuiusque nominis, non ex parte significationis, aut proprii modi significandi, quem hic, & nunc, seu in tali materia habent: quæ diuersitas significandi non obstat synonymiæ, vt dictum.

Neque verò attributa diuina tantum distingui-
mus ratione, sicut abstractum à concreto eiusdem
formæ. aut sicut definitionem à definito; aut sicut
transcendens ab ente particulari; sed planè vt for-
mas. seu perfectiones formaliter distinctas.

Quis enim cogitans de sapientia diuina, simul ha-
bet conceptum iustitiæ, aut huius conceptum existi-
mat, esse velut prioris explicationem, vel conce-
ptum transcendentem, aut aliquid huiusmodi?

7 Eadem est doctrina SS. Patrum; nominatim S. Bernardi, quem citauimus dub. 4. & Basilij lib. 1. cont. Eunomium: *Quæ contra* (nomina diuina) *si ad vnum tendunt significatum, necesse est, vt inter se idem valeant, sicut fit in multis vocibus; sicut cum simonem, Petrum, Cepham, eundem dicimus: quare si quis audit inalterabilem esse Deum, ad inuasibilitatem subducitur; & qui audit impassibilem, ad creandi virtutem defertur; quæ confusione quid vnquam absurdius fiet, quam si cum propriam cuiusque nominis potestatem abstuleris, contra communem consuetudinem & doctrinam spiritus leges ponas? Qui autem aliter quandoque locuti videntur, iuxta sensum primæ, & secundæ assertionis accipiendi sunt.*

Quæ verò contra has duas posteriores assertiones, obijci possunt, soluta sunt dubio præcedenti: Vnum solum adhuc superest. Nam substantia in Deo formaliter est essentia: Attributa formaliter includunt substantiam: Ergo formaliter etiam essentiam. Respondetur maiorem esse falsam, si vniuersaliter accipiatur, vt debet. Substantia enim in Deo non tantum formaliter est essentia; sed etiam suppositum, item relatio, & attributum ac prædicatum quodlibet Deo intrinsecum, vt dicitur dub. 7. Ergo etiam si attributa formaliter includant rationem substantiæ, non tamen rationem Essentiæ.

DVBIVM VII.

An, & quæ ratione attributa tam de diuina essentia, quam hæc de illis, atq; etiam illa de semutuo prædicari possunt, etiam in abstracto.

S. Thomas 1. p. q. 13. a. 3. & 12.

1 Posset quidè hæc dubitatio differri ad questionem septimam, vbi agit de diuinis nominibus; sed quia in identitate, & distinctione diuinorū attributorum fundatur, ac prædicari etiam propriè notam est nominum, quam rerum, idcirco rectè hoc loco expenditur.

Notandum autem attributa diuina vel compara-

nomina abstracta, quàm concreta; sed non ex parte rei formaliter utriusque terminis significata: Alioquin iuxta nostrum concipiendi modum magis formalis esset hæc propositio, Deus est paternitas, quàm Deus est pater; Deus est intellectio, quàm Deus est intelligens; quod non est concedendum.

4 Assertio V. In Deo verè etiam prædicantur de abstractis concreta; dicendo, diuinitas, seu diuina essentia est Deus; sapientia, seu iustitia diuina est Deus, est sapiens, est omnipotens. Est communis Doctorum; contra Henricum Gandauensem loc. cit. & contra Gilbertum, definita in Concilio Rhemensis can. 1. vt refert Otho Frisingensis lib. 1. de rebus gestis Frederici cap. 57. vbi dicitur: *Credimus, et confitemur simplicem naturam Diuinitatis esse Deum, nec aliquo sensu catholico posse negari, quin diuinitas sit Deus, et Deus diuinitas*: Esto non omnes alioqui canones eius concilij sint de fide, vt refert Orho ibidem. Eodem modo loquuntur SS. Patres. Ratio est, quia hæc omnia sunt vnum identicè.

5 Assertio VI. Eiusmodi propositiones, iuxta nostrum concipiendi modum, videntur esse solum verè in sensu identico, non formali: nisi quando prædicata concreta talia sunt, vt ex propria sua ratione de eiusmodi quibusdam abstractis verè ac formaliter prædicantur. Posterior pars huius assertionis est communis: quia omnes concedunt, prædicata, saltem transcendentia, posse de abstractis quibuslibet in sensu formali prædicari, etiam in concreto; v. g. Deitas, aut bonitas diuina sunt Ens; & quidni etiam diuinum, &c.

Sed & ob eandem causam, existimo de Essentia diuina similiter prædicari etiam, quod sit spiritus, viuens, substantia; item quod sit sapiens, iusta, potens, æterna, & cætera attributa: quia hæc, aut similia prædicata non postulant verum suppositum, & rectè etiam prædicantur de animarationali, quanto magis de naturâ diuinâ, quæ secundum nostram etiam rationem rectè concipitur affecta eiusmodi perfectionibus attributorum.

Secus est, quando de abstractis prædicantur concreta quædam, quæ suppositum inuoluunt, vt Deitas, vel iustitia est Deus: hoc enim nomen, saltem in confuso, connotat suppositum, vt suo loco dicitur. Talia sunt etiam, Deitas est creator, est persona diuina; quia hæc concreta respectu Deitatis, & aliorum abstractorum, habent se iuxta nostrum concipiendi modum, veluti tota ad partes; de quibus totum in sensu formali non prædicatur. Secus est etiam, cum dicitur, sapientia est sapiens, iustitia diuina est iusta; quia hæc significant aliquid affectum sapientia, vel iustitia; quod de sapientia, & iustitia diuina non magis dici potest, quam de sapientia, & iustitia humana. Secus item est, quando de abstractis attributorum perfectiones disparatæ in concreto prædicantur: vt iustitia est misericors, misericordia est iusta; nisi forte solum ab operatione fiat quasi extrinseca denominatio, ita vt iustitia diuina operationes dicantur temperatæ misericordiae.

Ex quibus etiam patet prior pars assertionis. Neque enim prædicatio vera in sensu formali consistit, aut fundatur in sola connexionione formalis significati cum subiecto; nec adeo vniuersum est talis, quando formale significatum prædicati habet se per mo-

dum quasi formæ respectu subiecti, aut est idem cum subiecto; sed plura alia requiruntur, vt dictum. Alioquin hæc propositiones erunt verè in sensu formali; essentia diuina est sapientia, est suppositum, aut quantitas est figura; sessio est sedens. Accedit, quod si in sensu formali vera esset hæc propositio, Deitas est Deus, tum valeret hic syllogismus, Deus est homo; Deitas est Deus: Ergo Deitas est homo. 6

Sed contra hanc assertionem Vasquez 1. p. tom. 2. disput. 136. num. 12. indicat, hanc propositionem, Deitas est sapiens, solum esse veram sensu identico: è contrario non nemo ex recentioribus existimat, eiusmodi prædicationes esse veras etiam in sensu formali, quando concreta aut prædicantur de suis abstractis, v. g. Deus de Deitate, sapiens de sapientia; aut de abstractis subordinatorum; vt Deitas est Spiritus, viuens, substantia, ens; secus quando prædicantur concreta de abstractis rationum, formalium disparatarum; vt sapientia est iusta, misericors, omnipotens. Ac prima pars ex eo etiam probatur; quod in Concilio Rhemensis cit. can. 1. definitum est, in nullo sensu Catholico propriè negari huiusmodi propositionem, Deitas est Deus: posset autem negari, si solum esset vera sensu identico, non formali. 8

Respondeo, negando minorem huius syllogismi: non solum, quia negatio absolutè posita malignantis naturæ est; & ita retentis iisdem terminis, omnino verò sensu negat prædicatum de subiecto; cum tamen ad veritatè propositionis sufficere identitatem, significet quoque S. Thomas 1. p. q. 39. a. 5. ad 4. & 5: sed etiam, quia in diuinis est peculiaris ratio, cur perfectiones absolutæ, sine addita expressa limitatione, negandæ non sint de natura diuina, siue in concreto, siue in abstracto, quandoquidem hæc non solum identicè, sed à parte rei etiam essentialiter includit omnes perfectiones absolutas, vt dictum supra dub. 5. Illas verò propositiones, Deitas est spiritus, viuens, substantia, ens, iam antea concessimus esse veras, etiam sensu formali, sed ob aliam causam. 9

Assertio VII. In terminis diuinis, tum attributorum, tum aliarum perfectionum absolutarum, rectè, ac verè prædicantur etiam abstracta de abstractis, v. g. Deitas est sapientia, bonitas, &c. Bonitas est Deitas, sapientia, &c. Ita S. Thomas opusc. 9: quæst. 1. Bonauentura in 1. d. 3. q. 3. Gabriel d. 4. q. 1. a. 1. Heruzus quodlib. 1. q. 2. Capreolus d. 8. q. 4. omnesque recentiores. Eadem est doctrina SS. Patrum, quos citauimus dub. 2. & 5. Ratio sumitur ex dictis ibidem, & dub. 6. quia non solum identicè planè idem sunt, sed etiam, quia obiectiue, & à parte rei vnum est de essentia alterius. Idem etiam in terminis relatiuis, quando cum absolutis iunguntur, verum esse, contra Scotum suo loco dicitur. 7

Assertio VIII. Hæc prædicationes, iuxta nostrum concipiendi modum, non sunt verè in sensu formali, sed solum identico. Ita Henricus in sum. arr. 75. q. 2. Caietanus hic q. 14. art. 5. Vasquez, & alij citati dub. 5. pro tertia sententia, & dub. 6. assert. 3. & 4. Ratio sumitur ex dictis ibidem; quia attributa diuina, iuxta nostrum concipiendi modum, nec includunt se mutuo, nec essentiam, neque etiam includuntur ab essentia; etiâsi à parte rei hæc omnia sint vna simplicissima essentia Dei, Deusque ipse, vt ibidè dictum.

Qua de causa etiam Caietanus loc. cit. dixit, hanc propositionem, esse Dei est intelligere Dei, esse formalem secundum se, non verò quoad nos: quam Gillius lib. 2. Tract. 6. cap. 6. num. 12. putat, has esse formales, Diuinitas est sapientia, iustitia, misericordia, &c. non autem, sapientia est iustitia, iustitia est misericordia; eo quod omnes perfectiones includantur in essentia; non autem in vnoquoque attributo: sed vide quæ diximus dub. 5. & 6.

8 Assertio IX. Propositiones reduplicatiuæ, etiam in terminis diuinis, sunt falsæ, nisi terminus, cui apponitur reduplicatio, secundum nostrum concipiendum, contineat aliquo modo rationem, ob quam, aut secundum quam prædicatum conueniat subiecto: quò fit, vt sæpè propositiones reduplicatiuæ sint falsæ, etiam absolutæ, siue simplices sint veræ. In hoc generatim conueniunt omnes; & patet ex regulis Dialecticorum: tamen in particulari sit dissensio; eò quod non semper satis inter omnes constet, quandonam reduplicetur ratio, secundum quam prædicatum subiecto conueniat. Inde vero colligitur, has reduplicaciones esse veras, Deus quatenus sapiens intelligit, & gubernat mundum. Deus quatenus Deus, est viuens, iustus, sapiens, intelligens, misericors, potens, vel omnipotens, infinitus, &c. vt rectè etiam Heruæus Quodlibet. 1. quæst. 2. Torres 1. p. quæst. 28. a. 2. disp. 2. dub. 5.

Item Deitas, qua Deitas, est natura infinita, immensa, omnipotens: Sapientia diuina, est infinita, substantialis, per se existens, &c. Item Deus, qua volens (hoc est, secundum voluntatem) est iustus, misericors, &c. Item Deus, quatenus pater, generat; Christus secundum quod homo est creatura, aut incipit esse, iuxta S. Thomam 3. p. q. 16. a. 10. de quibus suo loco agendum.

9 E contrario autem hæ propositiones sunt falsæ: Deus quatenus Deus est homo; Deus quatenus sapiens, miseretur, amat, est immensus, omnipotens, iustus: Deus quatenus est immensus, aut quatenus vult, intelligit; quatenus intelligit, vult; quatenus iustus, est misericors, aut miseretur. Item intellectus diuinus, qua diuinus, vult, est iustus, misericors, omnipotens. Voluntas diuina, qua diuina, intelligit, est sapiens, &c. vt colligitur ex Ægidio in 1. dist. 5. 1. p. q. 2. a. 1. & dist. 6. quæst. 1. Heruæo, & alijs.

Istæ verò reduplicatiuæ veræ quidem sunt, sed in sensu solum identico, Bonitas, aut misericordia diuina; qua diuina, est iustitia, omnipotentia, &c. Intellectus diuinus, qua diuinus, est voluntas, & è conuerso, &c. Deus quia Deus est iustitia; iustitia diuina, qua diuina, est Deus; intellectus diuinus, qua diuinus est essentia diuina, ex dictis supra assert. 4. & 6. Eodem sensu secundum aliquos Thomistas apud

Torrem 1. p. q. 28. a. 2. disp. 2. dub. vlt. admitti potest ista: Intelligere Dei, in quantum intelligere Dei, est velle eiusdem; & è conuerso, &c.

10 Assertio X. Idem obseruandum in quibusdam propositionibus, quæ habent vim reduplicatiuarum. Falsæ enim sunt hæ propositiones, Deus intellectu vult, voluntate intelligit, misericordiâ punit, iustitiâ miseretur: Deus est magnitudine siue sapientia Deus; est bonitate sapiens; æternitate iustus, iustitia misericors, &c. vt habet communior Doctorum sententia, apud Henricum Gandauensem in sum. art. 75. q. 2. Gabrielem in 1. d. 2. q. 1. a. 3. dub. 4. Ægidium in 1. d. 6. q. 1. Torrem cit. disp. 2. dub. vltim. Suarez lib. 1. de Deo cap. 14. Vasquez 1. p. d. 119. cap. 2. & alios. Et si contrarium dixerint Petrus de Alliaco in 1. q. 6. art. 2. Arimnensis d. 8. q. 1. art. 2. & dubitauerit Richardus Victorinus lib. 2. de Trinitate, cap. 22. secus est, quando ablatius est terminus quasi transcendens neutralis: quia iuxta Augustinum quæstiunc. de Trinitate. *Deus eo ipso, quo est, viuere, intelligit, & eo quo intelligit, potest, & eo quo potest, est;* vt rectè etiam Gillius lib. 2. tract. 7. cap. 15. num. 5.

Similis cum prioribus est, ratio harum propositionum: Essentia diuina generat; diuina voluntas intelligit; intellectus diuinus vult; iustitia miseretur; misericordia punit: quia tamen alioquin subiectum accipitur materialiter, tamen quando prædicatum continet actum vitalem, seu etiam aliam actionem, accipitur formaliter, adeò vt propositiones, in quibus prædicata significant actiones, semper sint accipiendæ in sensu formali; secus quando significant aliam formam: vt cum Caietano 1. p. q. 32. a. 2. Torre ibidem p. 4. notauit Vasquez 1. p. tom. 2. disput. 136. cap. 3. & Suarez cit. cap. 14. num. 10.

Assertio XI. A præmissa vera solum in sensu identico, ad conclusionem in sensu formali, non valet argumentatio. Ita communis apud Suarez cit. cap. 14. num. 10. Vasq. disp. 119. num. 4. & alios. Et patet ex regulis Dialecticorum; quia variatur appellatio. Vnde non est bona illatio. Iustitia diuina est misericordia; sed misericordia miseretur; Ergo iustitia miseretur: Aut, iustitia diuina est misericordia; iustitia diuina punit; Ergo misericordia punit. Intellectus diuinus intelligit, intellectus diuinus est voluntas: Ergo voluntas intelligit. Item velle Dei est eius esse; sed Deus in quantum vult, operatur; Ergo in quantum est, operatur. Plura exempla retulimus assert. 4. & 6. Atque hæc de attributis diuinis in genere; ex quibus non pauca etiam deseruire possunt, tum pro materia de Sanctissima Trinitate; tum ad rationem diuinorum nominum cognoscendam, de quibus quæst. 7. pluribus agendum.